

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1897.

Andra Kammaren.

N:o 12.

Tisdagen den 9 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Kammarens förhandlingar leddes under detta sammanträde af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 2 innevarande mars.

§ 2.

Efter föredragning till en början af Kongl. Maj:ts på kammarens bord hvilande proposition, angående jernvägsanläggningar för statens räkning, anförde:

Herr Eriksson i Bäck: Af Kongl. Maj:ts proposition med förslag om anläggning af jernvägen Krylbo—Örebro finner man, att för en del af den sträckningen äro föreslagna två alternativ: det vestra och det östra eller, som de också kallas, det öfver Vestanfors och det öfver Ferna.

Den östra linien är fem kilometer kortare än den vestra och 383,500 kronor billigare att bygga. Likväl har jernvägsstyrelsen förordat och herr statsrådet och chefen för civildepartementet tillstyrkt Kongl. Maj:t att föreslå den längre och dyrare linien, hvilken också enligt jernvägsstyrelsens utlåtande kräver högre trafikknaster och ej kan befaras med den tåghastighet som den östra linien.

Genom inverkan af dessa orsaker blir också transitotrafiken betydligt dyrare der, än hvad den skulle bli på den östra linien. Linien från Klingbo grufva öfver Ferna till Sällinge är omkring 6,750 kronor per kilometer billigare än sträckan ifrån Sällinge till Örebro, och då sistnämnda sträckning är omkring 34 kilometer, gör det en kostnad af omkring 230,000 kronor, som skulle kunna inbesparas, då det enligt min mening finnes en annan väg, än öfver Ullersäter, att komma fram, som är ej längre och lika billig att bygga som den alternativt föreslagna östra linien.

För lokaltrafiken är den föreslagna eller vestra linien, enligt min mening, i sin sydliga sträckning ej den lämpligaste. Mellan Örebro och Uttersberg, en sträcka af 62 kilometer, blir det endast en station, Sällinge, som blir af någon betydighet och af egentligt

behof påkallad. Sjögesta station blir, såsom belägen endast 8 kilometer från Örebro stad, hufvudsakligen af betydelse för persontrafiken; någon nämnvärd godstrafik torde der icke komma i fråga. Vid Balsna i Glanshammar är föreslagen en mindre station i en glest bebyggd trakt, der icke tillfälle till odlingar finnes, och den kan fördenskull icke bli mycket trafikerad, ty den öfriga delen, den tätt bebyggda och befolkade delen af Glanshammar, har förut sina vägar till Sjögesta eller direkt landsvägen till Örebro.

Vidare skulle det bli en station 2 kilometer söder om Ullersätters station, på Köping—Hult-banan. Denna station komme att bli i närheten af Ringaby gård!!! Då det endast skulle bli 2 kilometer till Ullersätters station på Köping—Hult-banan, är det alldeles klart, att å det föreslagna stället icke kan föreligga något synnerligt behof af en station. Det är också en föga vidsträckt trakt, som skulle komma i åtnjutande af fördelen att få litet närmare väg till denna station än till Ullersäter. Vidare ser man af förslaget i fråga, att vid Ullersäter, Uttersberg och Karmansbo samt vid den östra liniens korsning af Tillberga—Kärngrufvans jernväg det ej är meningen att anlägga föreningsstationer, utan helt enkelt flyga öfver dessa banor, som förut finnas; det är ej meningen att med dem komma i någon samtrafik, utan ville de enskilda banorna utlägga så kallade stickspår för att möjligen hafva någon fördel deraf, stode det väl dem fritt. Tvifvelaktigt är dock, om detta skulle röna tillmötesgående ifrån jernvägsstyrelsen, då den ej nu tyckes vilja anordna samtrafik. Jernvägsstyrelsen och chefen för civildepartementet hafva föreslagit, att om linien Frövi—Örebro af Köping—Hult-banan kunde förvärfvas åt staten för rimligt pris, så skulle den inköpas för att ingå i sträckan Örebro—Krylbo. Men som jag har sett af tidningarnas referat öfver denna jernvägs bolagsstämma, skulle det fordras 3,500,000 kronor för dess inlösande, hvilket, efter hvad jag kan förstå åtminstone, omöjliggör detta inköp, då jernvägsstyrelsen har tänkt sig att få den biten för 2,000,000 kronor. Det blir i alla händelser, äfven om den kunde fås för 2,000,000 kronor, betydligt mycket dyrare än att bygga en ny sträcka. Dessutom kommer antagligen att vid detta köp hänga fast ett vilkor om öfvertagande af ett trafikkontrakt med den under byggnad varande Örebro—Svartå-jernvägen, som Köping—Hult-jernvägens bolag åtagit sig att trafikera under 25 år. Naturligare och bättre vore väl då, att staten, i stället för att öfvertaga detta trafikkontrakt, inköpte denna ännu ej färdiga jernväg och på så sätt blefve egare till sträckan Svartå—Frövi. Enligt min mening är inlåtelsen på denna affär, som nu är i fråga — Frövi—Örebro-sträckan — handpenningen på en affär af statsbana hela vägen från Svartå till Stockholm, norr om Mälaren, uppgående till 25, kanske 30 millioner, och derpå tycker jag, Riksdagen ej bör inlåta sig, då det nu finnes en så bra väg att komma fram på ändå, utan att man behöfver tillgripa detta köp.

Chefen för generalstaben har yttrat sig i frågan ifrån militär synpunkt, och han säger: »Sin största betydelse finge emellertid den ifrågasatta jernvägen, sedd i samband med den under byggnad

varande Örebro—Svartå-banan. Med tillhjälp af sistnämnda jernväg kunde nemligen två fullt sjelfständiga transportlinier — den ena öfver Svartå, den andra öfver Hallsberg — anordnas från vestra och södra Sverige till Örebro, men vid denna punkt måste hela trafiken upptagas af *en* transportlinie Örebro—Köping—Tillberga, hvars trafikförmåga icke vore större än de båda sammanstötande liniernas hvar för sig. Helt annorlunda blefve förhållandet, om jernvägen Örebro—Krylbo komme till stånd på sådant sätt, att de båda förstnämnda transportlinierna kunde oberoende af hvarandra utsträckas ända till gränsen mellan Vestmanland och Upland; och betydelsen häraf, med hänsyn till en koncentrerung i norra Mälare-dalen, vore lätt att inse. Påtagligt vore emellertid, att den antydda fördelen helt och hållet försvunne, derest bandelen Örebro—Frövi af Köping—Hults jernväg finge ingå som en länk i den föreslagna stambanan, ty derigenom skulle uppstå ett pass, framför hvilket transporterna komme att stocka sig.»

Detta yttrande afser den militära betydelsen med afseende på trupptransport vid inträffande behof.

Ifrån Sjögesta station finnes för jernvägsanläggning en mycket gynsam linie förbi Glanshammars och Lillkyrka kyrkor öfver Fellingsbro station upp emot den nu utstakade östra linien nedanför Karmansbo.

Nu torde herrarne tänka som så: »jasa, han vill ha station intill sin gård, han talar för egen sak». Nej, mine herrar, jag har ingen tanke på att få en station invid min gård, ty jag har endast en fjerdedels mil till Fellingsbro station och kan således icke tänka på att få närmare väg. Jag är endast öfvertygad om, att den linien är mycket billigare i byggnad än den andra ifrån Sällinge öfver Ullersäter. Den är dessutom icke längre, men kan befaras med större tåghastighet och är således äfven ur den synpunkten fördelaktigare än linien öfver Ullersäter.

Vidare fins det i norra Hjelmare-dalen omkring 6,000 tunnland odlad jord mera, som finge nytta af denna sträckning, än som finge nytta af den andra sträckningen öfver Ullersäter. Der finnas också betydliga marmorbrott, hvarifrån det redan nu fraktas byggnadsmarmor hit till Stockholm. Ett hus, som nu står under byggnad vid Strandvägen midt emot nya Djurgårdsbron, är beklädt med marmor från dessa marmorbrott. Blefve denna linie byggd, finnas der också betydande grustag i Glanshammar och Fellingsbro till banans grusning, då deremot efter Ullersäters-linien icke mig vederligen mellan Örebro och Uttersberg finnas några lämpliga grustag i närheten af banan.

Vidare har herr statsrådet och chefen för civildepartementet förordat bidrag af kommuner och enskilde i form af fri mark till hela banan. Då vill jag hänvisa till hvad jernvägsstyrelsen säger i sin framställning till Kongl. Maj:t den 30 maj 1896 i fråga om banans bärighet: »Äfven förtjenade framhållas, att den trakt, som ifrågavarande bana skulle komma att genomlöpa, vore en vigtig del af bergslagen i mellersta Sverige med många grufvor och grufält, masugnar och jernbruk, samt att i följd häraf jernvägen an-

tagligen komme att medföra betydlig ökning af såväl person- som godstrafiken på statens banor, hvilket förhållande kunde anses betrygga ett ekonomiskt gynnsamt resultat af banans anläggning.» Och herr statsrådet och chefen för civildepartementet säger också, att denna bana skulle komma att tillföra statsbanor på andra trakter betydliga inkomster genom trafik från densamma. Under sådana förhållanden anser jag det icke vara af något behof för banans tillkomst, att staten skulle affordra kommuner eller enskilde bidrag till denna anläggning, som nu skulle blifva hufvudsakligen en förbindelseled mellan statsbanorna i norra och södra Sverige och komme att tillföra dessa en betydlig trafik från de orter, den komme att genomgå. Nå, kan man säga, det är väl ändå fördelaktigt för orten att få en bana. Ja, det är det visst; det medger jag. Det är ej heller min mening att motsätta mig banans byggnad. Men då banan genom denna sin egen bärighet bör kunna tillkomma utan bidrag från kommuner eller enskilde, anser jag, att sådana icke böra ifrågasättas, då staten skall bygga. För ensamt Fellingsbro kommun skulle detta bidrag belöpa sig till omkring 40,000 kronor, och det tror jag icke, att mina sockenbor skulle vara särdeles tacksamma för att få punga ut med. Det är nog sant, att Sällinge station kan vara värd denna summa, men det är dock större delen af socknen, som icke finge nytta deraf, hvarför kommunen i sin helhet ej är särdeles angelägen att lemna detta bidrag. Glanshammars kommun finge lemna 10,000 kronor. Der ställa sig förhållandena ännu ogynsammare än för Fellingsbro. Det är, som jag förut nämnt, endast en liten del af Glanshammars socken, som finge nytta af den föreslagna stationen Balsna. Den ojemförligt större delen finge naturligtvis bekosta större delen af bidraget, men endast en liten del af kommunen draga nytta af stationen.

Då något fullständigt förslag och profiliritningar icke tryckts och delats ut till Riksdagens ledamöter, vill jag härmed också fästa statsutskottets ledamöters uppmärksamhet på, att det är angeläget att af dessa handlingar, som komma utskottet till handa, taga noggrann kännedom. Denna viktiga fråga har, enligt min mening, blifvit dragen litet på sned. Jag skulle vilja bedja statsutskottets ledamöter från denna kammare att efter noggrant pröfvande af frågan taga i öfvervägande, om ej det vore skäl att för närvarande yrka afslag på denna jernvägssträckning och under detta års sommar få till stånd en ny undersökning för en linie från Sjögesta förbi Glanshammars och Lillkyrka kyrkor öfver Fellingsbro station och till Karmansbo.

Herr Johansson i Noraskog: Man må hafva hvilken uppfattning som helst om den gamla bekanta Träslända-satsen: jag vill ha jernvägen dit, ty der bor jag, vill jag dock icke taga kammarens tid och uppmärksamhet i auspråk för tal om de olika bansträckningarna vid detta tillfälle, emedan jag anser, att det är något för tidigt att nu yttra sig derom. Men deremot ber jag att få fästa uppmärksamheten på en annan sak, som i mina ögon är viktigare

än det, som den föregående talaren omnämnde: det är hänsynen till det statsfinansiella i det förslag, som här blifvit framlagdt med afseende å de tre jernvägssträckningarna. Om herrarne slå upp sid. 52 i den kongl. propositionen, finner man der omtaladt, huru Kongl. Maj:t tänkt sig, att beloppen för de ifrågavarande jernvägsanläggningarna skulle fördelas att utgå under de närmaste åren. Ser man då på slutsummorna för dem, finner man, att beloppen, efter afdrag af hvad som skulle tagas af tillgängliga statsmedel till nordligaste stambanan, skulle i runda tal utgå, under år 1898 med 9,700,000 kronor och under år 1899 med 9,800,000, hvilka siffror sedermera skulle sjunka under år 1900 till 6,000,000 och under år 1901 till omkring 3,000,000 kronor. Det vill säga: det är fråga om mycket stora belopp under de närmaste åren, 1898 och 1899, under det att det blir jemförelsevis ganska små belopp under de båda följande åren. Då Kongl. Maj:t emellertid nu föreslagit eller satt i fråga, att de belopp, som erfordras för jernvägarnes byggande, skulle anvisas utom hufvudtitlarne, d. v. s. att man skulle använda lånemedel derför, blefve den gifna följden deraf, om Kongl. Maj:ts förslag godkändes, att man måste låna upp till dessa jernvägar omkring 10,000,000 kronor första året och lika mycket det andra, och att först senare det skulle blifva smärre belopp. Nu skall jag be att få erinra herrarne derom, att näst föregående Riksdag beslöt, att till låneunderstöd åt enskilda jernvägar 1,500,000 kronor om året skulle utgå under de närmaste följande fem åren, d. v. s. från och med i år. Läger man så härtill det belopp, som redan blifvit ifrågasatt till omläggning af den smalspåriga Herrljunga—Uddevalla—Venersborgs-jernvägen till bredspårig, hvarför måste tagas i anspråk något öfver $\frac{1}{2}$ million kronor, blir det ganska betydliga belopp, som sålunda måste upplånas under de närmast följande åren.

Derom kan man ju säga åtskilligt både hit och dit, men naturligt är, att jag för min personliga del, och med hänsyn till den ståndpunkt, jag intagit i riksgäldskontoret, kan anse mig vara i viss mån berättigad att åtminstone uttala några bekymmer i nu förevarande hänseende. Fullmäktige i riksgäldskontoret ha nemligen, med afseende på statens lånetransaktioner under de senaste tre åren, på allt sätt bemödat sig om att småningom öfverflytta statsskulden på inhemsk botten; och de ha gjort detta dels med afseende å konverteringar, som blifvit verkställda på annat sätt, än förr varit vanligt, i det man sökt undvika de dryga och stundom ganska betungande kapitalrabatterna, och dels på det sättet, att fullmäktige kunnat anskaffa medel inom landet för inköpet af vestkustbanan och för öfverflyttande — om jag så får uttrycka mig — af 1891 års tillfälliga lån i och för statens inköp af Gellivara-banan från fransk till svensk botten, det senare med en ganska betydlig räntenedsättning. När man finner, att så förfarits med ganska betydande belopp under de senaste tre åren, undrar jag — i synnerhet om penningmarknaden i dess helhet skall för framtiden visa samma gynsamma läge som för närvarande — om det ej skulle vara skäl

för staten att fortsätta på den inslagna vägen och, för att vinna detta mål, icke brådska allt för mycket med dessa jernvägsanläggningar. Ty om dessa nu ifrågasatta jernvägsanläggningar — jag skall nu ej tala om dem ur synpunkten af deras direkta nytta för en eller annan ort — skulle i stället för att fullbordas på den af Kongl. Maj:t föreslagna tiden eller 4 år byggas under loppet af 6 eller 8 år, d. v. s. för ett kostnadsbelopp, som då skulle stanna vid 5 eller 6 millioner kronor årligen, så föreställer jag mig, att det icke skulle möta synnerligen stora svårigheter för riksgäldskontoret att genom utsläppande af våra egna inhemska obligationer kunna upplåna det erforderliga beloppet, hvilket jag deremot knappast anser blifva möjligt, om man tänker låna upp hela det begärda beloppet för exempelvis de båda närmaste åren. Detta är en omständighet, som jag anser vara så pass vigtig, att statsutskottet ej kan underlåta att vid densamma fästa något afseende. Jag är äfven fullkomligt viss på, att landet i dess helhet skall hålla Riksdagen räkning, om den ej allt för mycket forcerar jernvägsbyggandet på ett sådant sätt, att, när detta sedermera hastigt nog kommer att afstanna, ett svårare bakslag inträffar, än som behöft ske, om man gått mera sakta och varsamt till väga.

I fråga om sjelfva jernvägsbyggandet och särskildt med afseende på hvad den näst föregående talaren yttrade derom, förbehåller jag mig rätt att något längre fram få framlägga handlingar, rörande en annan sträckning af den i mellersta Sverige föreslagna Krylbo—Örebro-banan, hvilka handlingar skola visa, att det kan finnas äfven andra orter än de af honom och jernvägsstyrelsen ifrågasatta, som kunna vara förtjenta af att komma i åtanke, då fråga är att anlägga en ny stambana genom mellersta delen af vårt land. Jag skall visserligen icke för ögonblicket inlåta mig på några detaljer beträffande den saken, men jag tror, att omständigheter, som sedermera komma att meddelas, kanske kunna vara af beskaffenhet att visa lämpligheten af att åtminstone *den* jernvägens byggande uppskjutes ett år, tills man fått närmare undersöka både den af mig åsyftade och andra linier, som möjligen komma att ifrågasättas. Derigenom skulle man äfven lättare nå det mål, för hvilket jag här nu uttalat mig, nemligen att, så vidt möjligt är, under de närmaste åren minska behovet af statens utländska skuldsättning.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, beslöt kamraren öfverlemna den ifrågavarande kongl. propositionen, tillika med de i anledning af densamma nu afgifna yttranden, till statsutskottet.

Likaledes hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts proposition, angående disposition af en del till kronoparker afsatta områden inom Kristianstads län.

Härefter föredrogs Kongl. Maj:ts proposition, med förslag till ny förordning angående bevilning af fast egendom samt af inkomst, och begärdes ordet dervid af

Herr greve Hamilton, som yttrade: Herr vice talman, mine herrar! Då denna kongl. proposition nu skall remitteras till bevillningsutskottet, fördristar jag mig att påpeka några omständigheter, som jag föreställer mig kunna vara af en viss vikt att taga i betraktande, då Riksdagen skall behandla det föreliggande förslaget. Om kammarens ledamöter dervid möjligen till en början skulle tro, att jag begärt ordet endast för att, såsom det heter, rifva i den snö, som föll i fjol, så hoppas jag, att, om kammarens ledamöter vilja höra mig till slut, de skola finna, att så icke är förhållandet, utan att hvad jag här yttrar har ett uteslutande praktiskt syftemål.

Vid 1892 års urtima riksdag uttalade Kongl. Maj:t och Riksdagen såsom bekant samstämmigt, att de kostnader, som förorsakades af grundskatternas afskrifning, skulle betäckas icke med nya konsumtionsskatter, utan med direkt beskattning. Och Riksdagen lade dertill den önskan, att samma måtte bli förhållandet äfven med en del af de verkliga *försvarskostnaderna*. I sin skrifvelse rörande denna fråga yttrade Riksdagen bland annat, att derest det skulle blifva nödigt att utsträcka användningen af den direkta beskattningen i den grad, som Kongl. Maj:t och Riksdagen åsyftat, så vore det därför ett oundgängligt vilkor, att bevillningsförordningen underkastades en revision i syfte såväl att öka dess bestämelses effektivitet som ock att befrämja större likformighet i beskattningen samt bereda möjlighet att på verksammare sätt med beskattningen drabba vissa inkomstarter. Det var detta uttalande från Riksdagens sida, som föranledde Kongl. Maj:t att tillsätta 1894 års bevillningskomité. Denna komité gjorde ock — jag tror, att man rättvisligen bör erkänna det — allt hvad den kunde för att i vårt nu gällande beskattningssystem gifva plats åt de reformer, som Riksdagen år 1892 förordade eller framhöll såsom förtjenta af beaktande.

1894 års bevillningskomités betänkande blef emellertid underkastadt en mycket skarp kritik dels af den för detta ändamål inkallade större komitén af år 1895 och dels af myndigheterna, särskildt kammarrätten. Hvad som efter denna kritiska behandling återstod af de önskningsmål, som framhöllos 1892, är hvad som återfinnes i denna kongl. proposition, hvilken man väl med allt fog skulle kunna benämna *de urtima löftenas grafskrift*.

Punkt för punkt redogör herr statsrådet och chefen för finansdepartementet i det statsrådsprotokoll, som finnes bilagdt denna kongl. proposition, för anledningarne till att den revision af bevillningsförordningen, för hvilken Kongl. Maj:t och Riksdagen år 1892 enstämmigt uttalade sig, icke kunde verkställas. Anledningen dertill har, såsom herr statsrådet och chefen för finansdepartementet mycket riktigt framhåller, varit tvåfaldig: *dels* den omständigheten, att vår beskattning i form af bevillning utgör en kombination af två skatter af helt olika natur, nemligen en fastighetsskatt och en partiel inkomstskatt, och *dels* det nära samband, som råder mellan skatterna till staten och skatterna till kommunen.

Sedan herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet upptagit och granskat hvart och ett af de reformprojekt,

som framkastats, visar han, huru i hvartenda fall båda dessa omständigheter eller endera af dem ställa sig hindrande i vägen, och frågar sedan, om man ej rätteligen bort göra något för att undanrödja dessa hinder. Denna fråga besvaras emellertid af herr statsrådet afgjort nekande på den grund, att enligt hans åsigt urtima Riksdagens skrifvelse icke afsåg en så omfattande revision.

För min del kan jag icke fullt godkänna detta uttalande. Till en början är det att ihågkomma, att om urtima Riksdagens skrifvelse ej kom att innehålla mera, än den nu gör, funnes här till tvenne anledningar: först den, att samma skrifvelse hufvudsakligen utgjorde ett svar på en framställning af Kongl. Maj:t, och Kongl. Maj:t icke antydde, att någon vidsträcktare revision skulle vara af nöden, och vidare den, att — såsom alla de af herrarne, hvilka voro med vid urtima riksdagen, torde erinra sig — majoriteten vid nämnda riksdag var så ytterligt rädd för att i något betänkande eller någon skrifvelse få in ett enda ord, hvarigenom möjligen försvarsfrågans lösning kunde äfventyras.

Men då Riksdagen likasom Kongl. Maj:t bestämdt betecknat denna revision som ett oundgängligt vilkor för en vidsträcktare och rättvisare användning af den direkta beskattningen, kan man då verkligen med fog antaga, att — när nu en sådan revision icke kunde genomföras, med mindre man äfven tog dessa två af mig här berörda frågor i betraktande — det varit Riksdagens afsigt, att man ej skulle göra revisionen så omfattande? För att endast få klart för sig, att dessa hinder lågo i vägen, hade man sannerligen icke behöft två kongl. komitéer och en massa utlåtanden af embetsverk; ty den saken utreddes och uttalades här i kammaren med all tillbörlig tydlighet redan vid 1893 års riksdag.

Emellertid skall jag mycket gerna i sak gifva herr statsrådet och chefen för kongl. finansdepartementet rätt, så vidt man afser den ena af dessa hindrande orsaker, nämligen vårt beskattningssystem's sammansättning af två helt olika skatter — en fastighets-skatt och en partiell inkomstskatt. Huru önskvärdt det än skulle vara att få utbyta dem mot en allmän inkomstskatt, vet jag så väl som någon annan, att för en sådan reform äro vi ännu icke mogna, och det vore alldeles bortkastadt arbete att komma fram med förslag i den riktningen.

Men deremot kan jag icke förstå, hvarför man skall ställa sig på samma ståndpunkt, när det gäller att slita sambandet mellan skatterna till staten och skatterna till kommunen. Kunde man blott lossa det bandet, så skulle, såsom en hvar, som med uppmärksamhet genomläst denna kongl. proposition, torde finna, vägen vara öppnad för de skattereformer, som här i kammaren ha de största sympatierna.

Nu kan man säga: »hvad tjänar det till, detta tal om de urtima löftena? De få väl nu, likasom grundskatterna, anses afskrifna». Ja, sådant torde nog faktiskt förhållandet vara. Men då Kongl. Maj:t icke dess mindre här framlagt ett förslag till ändring i hevillningsförordningen, hvars hufvudsyfte är just att främja ett af de reformkraf, som framställes vid 1892 års urtima

riksdag, nemligen att för åstadkommandet af större likformighet i beskattningen och för att rättvisare träffa de högre inkomstbeloppen införa sjelfdeklaration, kan jag icke förstå, hvarför man icke — oaktadt man ej åsyftar att för närvarande med direkta skatter täcka kostnaderna för grundskatternas afskrifning — likväl bör göra hvad man kan för att få denna reform af bevillningsförordningen så pass omfattande och klok och effektiv som möjligt.

Jag har velat framhålla detta derför, att det synes mig önskvärdt, att bevillningsutskottet ville taga i öfvervägande, huruvida man icke här möjligen skulle kunna ställa sig på en något mindre tröstillöst negativ ståndpunkt än Kongl. Maj:t; och jag har dervid, som sagdt, nästan uteslutande tänkt på detta upplösande af sambandet mellan skatterna till staten och skatterna till kommunen. Här föreligger ju vid denna riksdag en synnerligen tänkvärd motion i sådant syfte af herr Ljungman, men denna motion har remitterats icke till bevillningsutskottet, utan till lagutskottet.

Huruvida detta sätt att se frågan bör inverka på behandlingen af det förslag till införande af obligatorisk sjelfdeklaration, som Kongl. Maj:t nu framlagt, lemnar jag tills vidare derhän. Det är, upprigtigt sagdt, med en viss ängslan, jag ser detta förslag så fristående framkastadt, ty i detta förslag finnas åtskilliga bestämmelser, som, fruktar jag, komma att väcka ett så häftigt motstånd, att det är fara värdt, att Riksdagen i en hastig vändning bestämdt uttalar sig emot en fullkomligt riktig princip. Utan att vilja uttala någon bestämd åsigt i saken, kan jag ej underlåta att framkasta den tanken, att — om Riksdagen skulle anse önskvärdt, att, såsom jag här yttrat, skatterna till staten och till kommunerna skiljas åt — det förhånda vore skäl att låta detta förslag vänta, till dess revisionen i dess helhet kommer före. Någon bestämd åsigt härom har jag dock icke, och jag ber derjemte att få betona, det jag härmed ingalunda på något sätt uttalat mig mot den princip, som ligger till grund för detta förslag, ty den är naturligtvis fullkomligt riktig och rättvis.

Den kongl. propositionen hänvisades härefter, tillika med det i anledning af densamma nu afgifna yttrande, till bevillningsutskottet.

§ 3.

Föredrogs vidare och hänvisades till kammarens tillfälliga utskott n:o 4 herr *O. Larssons* i Mörtlösa motion n:o 158.

§ 4.

Föredrogs och bordlades för andra gången:

statsutskottets utlåtande n:o 6;

bankoutskottets utlåtande n:o 4; samt

lagutskottets utlåtanden n:is 20, 21 och 22.

§ 5.

Afgåfvos nya motioner af:

herr *A. V. Ljungman*, n:o 159, med förslag till ändrad lydelse af vissa paragrafer i regeringsformen och riksdagsordningen i syfte att införa bestämmelser om en »regeringsrätt», och

herr *A. Hedin*, n:o 160, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker m. m. i syfte att reglera utskänkningsen af dylika drycker å statens jernvägsstationer.

Båda dessa motioner bordlades.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *M. G. Bruzelius* under 4 dagar från och med den 10 dennes, och

herr *O. Persson* i Rinkaby under 4 dagar från och med den 10 dennes.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

bevillningsutskottets betänkande n:o 5, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 3 § 1 mom. i kongl. förordningen angående mantalsskrifning;

Första Kammarens protokollsutdrag n:o 103, innefattande delgifning af kammarens beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1 i anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder för kontroll öfver värden och förvaltningen af fromma stiftelser inom landet; och

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om tiden för den dagliga undervisningen i folkskolorna.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,25 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Onsdagen den 10 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes för justering det i kammarens förmiddagssammanträde den 3 dennes förda protokoll och begärdes dervid ordet af

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet von Krusenstjerna, som anförde: Vid det sammanträde den 3 mars, för hvilket protokollet nu har blifvit uppläst, ställes till mig en begäran om upplysningar angående ett under år 1896 verkställt rälsutbyte vid vestkustbanan. Jag svarade då, att jag angående detta rälsutbyte, som skedde, innan jag mottog civildepartementet, skulle inhemta upplysningar från jernvägsstyrelsen och sedermera meddela desamma. Jag har nu fått sådana upplysningar.

Som kammarens ledamöter behagade erinra sig, hade jernvägsstyrelsen uti sitt förslag till användande af de äskade medlen för kompletteringsarbeten vid vestkustbanan omnämnt sin afsigt att på en sträcka utaf 45 kilometer, der rälerna af endast 21,5 kilograms vikt funnos nedlagda, i stället inlägga rälerna till en vikt af 40 kilogram. Nu yttrar jernvägsstyrelsen härom följande:

»Med anledning af de större fordringar på särskildt statens jernvägars emellan Malmö och Stockholm trafikförmåga, som allt mera gjort sig gällande, befans emellertid nödvändigt att i första rummet vidtaga åtgärder för öfverbyggnadens förstärkning å denna bandel, hvarför de under år 1896 tillgängliga 40 kilograms rälerna vid sagda års rälsutbyte nedlades å III distriktet, under det att förutnämnda 21,5 kilograms rälerna å vestkustbanan ersattes med rälerna hufvudsakligen af 1873 års modell, vägande 31,23 kilogram per meter — visserligen förut omkring 10 års tid begagnade å III distriktet, men dock på sin nya plats fullt brukbara ytterligare under åtskilliga år — och ansågs denna ändring af ursprungliga förslaget ega tillräckligt stöd deraf, att en stor del af vestkustbanan, nemligen delen norr om Varberg, är belagd med rälerna af endast 24,8 kilograms vikt per meter och sålunda den i samma trafikled ingående södra delen af vestkustbanan icke torde böra anses för närvarande kräva tyngre rälerna än de vid ofvannämnda utbyte derstädes nedlagda.

Styrelsen har trott sig så mycket mera vara oförhindrad att utan särskild underdånig framställning härutinnan och med ändring af de upprättade förslagen verkställa rälsutbyte under år 1896, på

sätt ofvan omförmålt, som de beräknade kostnaderna för vestkustbanans komplettering härigenom blifvit minskade med 118,300 kronor, under det att nedläggandet af 40 kilograms räler på III distriktet ej orsakat ett öfverskridande af den af Kongl. Maj:t för statsbanorna för år 1896 fastställda omkostnadsstaten, å hvilken, då vestkustbanan ej medräknas, vid sagda års slut fans en behållning af i afrundadt tal 502,000 kronor. Stockholm den 6 mars 1897.»

Häraf inhemtas således, att på en sträcka af omkring 45 kilometer af vestkustbanan nedlagts räler, hemtade från tredje distriktet, der sådana, till följd af ett verkställdt rälsutbyte, funnos disponibla; att dessa räler hållit en vikt af 31,²³ kilogram per meter — icke 34 kilogram, hvarom jag, då frågan förra gången var på tal, uttalade en förmodan —; vidare att dessa räler icke voro nya, men fullt brukbara under ytterligare åtskilliga år; samt slutligen att genom denna åtgärd en besparing på vestkustbanans kompletteringsmedel vunnits af 118,300 kronor.

För denna åtgärd har jernvägsstyrelsen icke begärt eller erhållit Kongl. Maj:ts bemyndigande.

Jag tror mig ega grundad anledning antaga, att något sådant icke skall hädanefter förekomma, men jag förmodar, att jernvägsstyrelsen har ansett sig ega befogenhet härtill af det skäl, att denna åtgärd stått i öfverensstämmelse med den regel, som våra förvaltande verk ju alltid böra följa, nemligen att, der sådant utan åsidosättande af andra högre ändamål kan ske, vidtaga besparingar, och, såsom kammarens ledamöter hafva sett, har härigenom vunnits en besparing af 118,300 kronor.

Herr A. Hedin yttrade: Utaf de ordalag, herr civilministern använde i slutet af sitt anförande, framgår åtminstone ett indirekt medgifvande af hvad jag påpekade under den debatt, af hvilken den nu började utgöra en fortsättning, nemligen att — hvad är det, man säger — en »oegentlighet» har egt rum från jernvägsstyrelsens sida. Nå, det var godt, att man fick höra det erkännandet, men jag vill härtill foga den betraktelsen, att om herr civilministern vill inskränka sig till att »antaga», att sådana oegentligheter icke vidare skola förekomma, i stället för att tillstyrka Kongl. Maj:t att vidtaga nödiga åtgärder till förhindrande deraf, så kommer nog icke heller hans antagande att gå i fullbordan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, blef det ifrågasvarande protokollet af kammaren godkänt.

Protokollet för samma dags aftonsammanträde, som härefter upplästes, godkändes jemväl.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. C. R. Wersäll aflemnade Kongl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

om ändring af § 4 i nådiga förordningen angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter den 2 december 1892, och

angående försäljning af tre till förra hospitalshemmanet $\frac{5}{8}$ mantal Ståfvie n:o 19 i Malmöhus län hörande lägenheter.

Dessa kongl. propositioner bordlades.

§ 3.

Af de i gårdagens sammanträde aflemnade motioner hänvisades:

herr *A. V. Ljungmans* motion, n:o 159, till konstitutionsutskottet; och

herr *A. Hedins* motion, n:o 160, till kammarens tillfälliga utskott n:o 2.

§ 4.

Föredrogs och bordlades för andra gången bevillningsutskottets betänkande n:o 5.

§ 5.

Efter föredragning vidare af Första Kammarens protokollsutdrag n:o 103, innefattande delgifning af kammarens beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1 i anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder för kontroll öfver värden och förvaltningen af fromma stiftelser inom landet, begärdes ordet af

Herr Hammarlund, som yttrade: Jag hemställer, att Första Kammarens ifrågavarande beslut måtte remitteras till tillfälligt utskott.

Med bifall till den af herr Hammarlund sålunda gjorda hemställan, och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, beslöt kammaren hänvisa ifrågavarande ärende till kammarens tillfälliga utskott n:o 1.

§ 6.

Föredrogs, men bordlades å nyo Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2.

§ 7.

Till kammarens afgörande förelåg till en början lagutskottets utlåtande n:o 18, i anledning af väckt motion om ändringar i lagen om skydd mot yrkesfara. *Om ändringar i lagen om skydd mot yrkesfara.*

Om ändringar
i lagen om
skydd mot
yrkesfara.
(Forts.)

Uti berörda, inom Andra Kammaren af herr *D. Bergström* afgifna motion, n:o 129, hade föreslagits:

1) att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att regeringen ville, efter sakkunniges hörande, framlägga

a) förslag till ändrad lydelse af § 2 mom. 3 i lag angående skydd mot yrkesfara;

b) förslag till nya bestämmelser i nämnda lag i syfte att underlätta yrkesinspektörernas bemödande att få lagen tillämpad;

2) att Riksdagen måtte besluta följande tillägg till § 2 mom. 4 i lag angående skydd mot yrkesfara:

I hvarje arbetsrum skall denna lag genom yrkesidkarens försorg vara på lämpligt ställe anslagen.

Utskottet hemställde emellertid:

»1) att motionärens under mom. 1 gjorda hemställan icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda; och

2) att motionärens framställning under mom. 2 ej heller må af Riksdagen bifallas.»

Efter föredragning till en början af utskottets hemställan i mom. 1 anförde

Herr Bergström: Herr talman! Det kan ju synas öfverflödigt att yttra någonting om en motion, hvars öde för denna riksdag redan säkerligen är afgjort. Men arbetarelagstiftningsmotionerna i år äro icke så många, att det bör kunna anses förmätet, att motionären dock säger några ord, innan denna kammare går att fälla sin dom öfver motionen.

Jag har i början af min motion påyrkat en revision af de hygieniska föreskrifterna i lagen om skydd mot yrkesfara. Jag har till stöd för detta mitt yrkande åberopat redogörelser af yrkesinspektörerna för missförhållanden i sanitärt hänseende i de inspekterade arbetslokalerna, klagomål från samma håll öfver svårigheterna att få arbetsgifvarne att ställa sig gifna anvisningar till efter rättelse och slutligen äfven yrkanden från samma håll på ändring i gällande lag för att lagen må kunna blifva tillämpad.

Till svar på allt detta säger lagutskottet så här: »Nu befintliga stadganden härutinnan, rätt tillämpade, uppfylla det med dem åsyftade ändamål». Rätt tillämpade! Ja, då kunde man lika gerna i lagen om skydd mot yrkesfara skriva endast så här: »Allt bör vara väl bestäldt i arbetslokalerna». Rätt tillämpad, komme ock den föreskriften att till fulla tjena det afsedda ändamålet.

Utskottet säger vidare: »Mera detaljerade föreskrifter, gällande lika för alla olika arter af industriell verksamhet, äro öfverflödiga». Ja, men de sakkunnige, våra yrkesinspektörer, säga ju något helt annat. Jag kan knappt förstå, huru lagutskottet kan upphäfvä sig till domare öfver de sakkunnige i detta fall.

Vi hafva, som kammarens ledamöter erinra sig, i fjor och i år här i landet påbegynt förberedelserna till ett stort fälttag mot ett

*Om ändringar
i lagen om
skydd mot
yrkesfara.
(Forts.)*

smittämne, som anställer mycket stora härjningar särskildt inom de breda lagren i samhället. Jag vet många personer, som visserligen icke hafva mycket att gifva och jemväl kunna hysa sina betänkligheter mot formen för anskaffande af medel till detta ändamål, men som dock i betraktande af den goda saken äro beslutna att gifva sin skärf. Då vi på detta sätt skola göra allt hvad vi kunna här i landet för att åt de olyckliga, som äro hemsökta af detta smittämne, bereda bot eller åtminstone lindring, så synes det mig vara i full öfverensstämmelse härmed, om vi också äro betänkta på att uti de arbetslokaler, der detta smittämne och andra sjukdomsfrön spridas i massor till de arbetare, som der hafva anställning, göra hvad vi kunna och söka ställa oss till efter rättelse de ständiga anmaningarna i detta hänseende från de sakkunnige, från yrkesinspektörerna.

Jag har vidare i min motion åberopat yrkesinspektörernas återkommande klagomål öfver svårigheterna att få arbetsgifvarne att ställa sig till efter rättelse de skyddsanvisningar m. m., som meddelas dem af yrkesinspektörerna; och jag har i detta fall särskildt åberopat en siffra, som kammarens ledamöter nog måste finna slående, en siffra, som blifvit meddelad af yrkesinspektören i södra distriktet. Han säger nemligen i sin i fjor afgifna berättelse: »Af 138 förut — d. v. s. af företrädare inom detta distrikt — inspekterade arbetsställen, som jag under året besökt, har jag endast funnit 10, der förut gifna meddelanden blifvit så efterkomna, att inga vidare erinringar nu varit behöfliga.» Det synes mig, som om man med sådana siffror för ögonen näppeligen kan annat än erkänna, att krafven på, att nya bestämmelser uti skyddslagen i detta afseende måtte komma till stånd, äro berättigade.

För några dagar sedan kom en af lagutskottets ärade ledamöter till mig med ett bref i handen ifrån en af sina kommittenter, och med anledning af detta bref tillsporde han mig, huruvida jag ansåge, att en enka med tre oförsörjda barn, hvilken i januari månad hade förlorat sin man uti en såg, skulle kunna erhålla något skadestånd, någon hjälp för framtiden. Sedan jag tagit kännedom om förhållandet, kunde jag icke säga annat, än att jag vore fullt öfvertygad, att hon icke kunde få något sådant. Jag har emellertid nämnt detta exempel därför, att det är en återkommande anmärkning eller utsago i yrkesinspektörernas berättelser, att när ett dylikt olycksfall har inträffat, der någon person blifvit lemlästad eller olycksfallet haft dödlig utgång och yrkesinspektörer strax derefter kommer och begär, att det skall vidtagas nödiga skyddsanordningar, då visa sig arbetsgifvarne i allmänhet villiga härtill. Men, mine herrar, nog är det hårdt att tänka för invånarne i våra arbetarhem, att vägen till tillämpningen af lagen angående skydd mot yrkesfara hos de enskilde arbetsgifvarne skall gå fram öfver familjeförsörjarnes lemlästade eller döda kroppar.

Det är att hoppas, mine herrar, att i detta af mig nämnda fall, som en af lagutskottets ärade ledamöter för mig refererade, arbetsgifvaren, som för någon tid sedan, innan olycksfallet inträffade, fått sig föreskrifvet att vidtaga nödiga skyddsanordningar, nu inom

*Om ändringar
i lagen om
skydd mot
yrkesfara.*
(Forts.)

den förelagda tiden — d. v. s. inom midten af denna månad — också vidtager dessa nödiga skyddsanordningar. Men det synes ock, som om man hade rätt att hoppas, att den ärade ledamoten af lagutskottet och äfven andra ledamöter af kammaren skola behjerta detta, som här är begärdt, och som, mine herrar, icke är något annat, än att, efter vederbörlig utredning, efter sakkunniges hörande, Kongl. Maj:t skulle inkomma med de förslag i fråga om de hygieniska föreskrifterna och andra ämnen, dem jag här vidrört, som kunde finnas påkallade.

Kammarens ledamöter kunna väl icke tänka sig, att, om ett sådant förslag inkommer, vederbörligen pröfvadt af myndigheter m. m., och det sedermera föranleder till någon åtgärd här i Riksdagen, att då, sedan både Första och Andra Kammaren möjligen beslutit en lagändring, denna skall vara sådan, som lagutskottet säger, nemligen så oerhördt »betungande» för arbetsgifvarne, att den därför icke borde vidtagas. Jag vill, mine herrar, hoppas, att åtminstone denna kammare skall behjerta hvad i min motion anförts och här ytterligare blifvit sagdt och genom ett bifall till hvad jag har yrkat i första punkten åtminstone söka sörja för, att lagutskottet till ett annat år gör detta mitt yrkande till föremål för en grundligare och mera välvillig behandling. Herr talman, jag yrkar bifall till min hemställan i första punkten af min motion.

Häruti instämde herrar *Lovén, Höjer, Wallis, Sahlin, Pantzarhielm, Thylander, Eriksson* i Bäck, *Zetterstrand, Berg, Nydahl, O. Olsson* i Stockholm, *Walter, Aulin, Thor* och *K. G. Karlsson*.

Herr Petersson i Brystorp yttrade: Jag får för det första erkänna, att jag är den person, som framkommit med det bref, som den föregående talaren omnämnde. Men det gälde icke något klagomål öfver bristfälliga anordningar i hygieniskt afseende, utan handlade om ett verkligt olycksfall i arbetet. Olycksfallet hade tillgått så, att den ifrågavarande arbetaren företog ett arbete, vid hvilket han var ovan och som han icke förstod. Derfor skedde olyckan genom hans eget förvällande.

Jag vill visserligen icke förneka, att yrkesinspektörerna i mångt och mycket må hafva rätt i sina påståenden, att verkstäder och bostäder i hygieniskt afseende ej äro så beskaffade, som önskligt vore. Men jag hemställer, om man icke bör gå varsamt till väga här vid lag. I många fall skulle yrkesinspektörerna, om de finge sin vilja fram, kunna utsätta yrkesidkarne för kostnader, som rent af vore så stora, att de blefve nödgade att lägga ned fabrikerne, och då blefve det ändå sämre stäldt för arbetarne.

Här yttrades, att lagutskottet satt sig till domare öfver yrkesinspektörerna. Nej, det hafva vi visst icke gjort. Men herrar yrkesinspektörer vilja gå alltför långt och taga sig en rätt, som jag tror icke vara gagnelig. Om herrarne se efter på betänkandets 7:de sida, säges det der: »Yrkesinspektören i norra distriktet anser, att en ej oväsentlig rättelse härutinnan skulle kunna vinnas, om 9 § erhöles en förändrad lydelse af ungefärligen följande innehåll:

Underlåter yrkesidkare på vederbörande yrkesinspektörs förnyade skriftliga uppmaning att inom deri bestämd tid vidtaga erforderliga åtgärder för att bringa viss anordning till öfverensstämmelse med hvad derom i § 2 stadgas, eller att ställa sig till efterrättelse sådana förelägganden eller förbud, hvarom i § 8 sägs, straffas med böter från och med tio till och med fem hundra kronor. » Är det rimligt att begära, att, om en yrkesinspektör har sagt till om en sak en gång och sedan ännu en andra gång, industriidkaren skall, om han icke fullgör yrkesinspektörens föreskrift, hemfalla till plikt från 10 till 500 kronor. Redan nu fins ett lagstadgande, att yrkesinspektören, i händelse industriidkaren icke fullgör framställda föreskrifter, har rätt anmäla honom för Konungens befallningshafvande, och Konungens befallningshafvande kan ålägga honom böter. Men skulle det vara rätt, att en enskild person, som vore åklagare, äfven vore domare? Jag tänker att icke ens motionären vill gå in derpå.

Här har framhållits, att bostäder och verkstäder icke hållas i så godt stånd i sanitärt hänseende, som önskligt vore. Ja, det är ju möjligt. Det kan gerna medgifvas, att så kan vara förhållandet på ett och annat ställe. Men såvidt jag kan finna, har man icke påvisat ett enda sjukdomsfall, som kan härledas från bostäders eller verkstäders bristfällighet i sanitärt hänseende. Man åberopar väl, att flere arbetare kunna vara utsatta för den eller den faran. Det är icke ovanligt, att sådana påståenden framkastas. Men något påvisande af särskilda fall, der detta verkligen inträffat, har icke förekommit. Och så länge det icke skett, lär det icke vara någon fara uti att frågan hvilar för tillfället. Jag skall därför yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Back Per Ersson* instämde häruti.

Herr *Branting*: I anslutning till just hvad den senaste ärade tälaren sist yttrade, skall jag be att få draga fram ett enskildt fall, som visar nödvändigheten deraf att lagstiftningen göres mer effektiv än den är för närvarande.

Det finnes inom jernindustribranschen här i Stockholm en fackförening, som har tillsatt en särskild komité med uppgift att undersöka och framföra arbetarnes klagomål öfver bristfälliga lokaler. Jag har här i min hand en del aktstycken rörande en särskild verkstad här i Stockholm, som varit föremål för denna komité's uppmärksamhet och som också yrkesinspektören med anledning deraf egnat en alldeles särskild uppmärksamhet. Der har det visat sig, att, ehuru man på den nuvarande lagens grund sökt framkalla förbättringar, sträfvandena icke ledt till önskad resultat.

Redan den 15 september 1894 utsågs denna komité, detta arbeteareutskott som jag talade om, för att hjälpa till att få denna lag tillämpad. Den fick strax derpå en anmälan om en mekanisk verkstad, belägen vid Stora Badstugatan n:o 28 här i Stockholm. Om arbetslokalernas beskaffenhet der skall jag icke orda vidlyftigt,

*Om ändringar
i lagen om
skydd mot
yrkesfara.*
(Forts.)

men jag kan icke underlåta att läsa upp några ord ur denna anmälan:

»I smedjan närmast maskinrummet, hvarest sex eldar med tillbehör äro inredda, en fjederhammare och en ganska stor borrmaskin inrymda, är det ytterst trångt för arbetarne, och i synnerhet då alla eldarne äro upptagna, kunna lätt olyckshändelser inträffa, detta så mycket mera som det ej är tillräcklig plats att passera mellan de båda nedgångarne, medan smidningen är i gång, vid de de städ, som ligga mellan dessa. Rökupptagen äro ej tillräckliga för aflägsnandet af röken, utan en mängd rök har intet annat utlopp än genom fönster och dörrar, hvilket gör, att smedjan nästan ständigt är fylld med tjock stenkolsrök.» O. s. v.

Detta utlåtande är undertecknadt af tjugofyra vid verkstaden anställda arbetare. Med anledning af detta utlåtande, och sedan komitén vidare undersökt förhållandena, inlemnade densamma den 9 oktober 1894 till yrkesinspektören Uhr en skrifvelse, hvari komitén fäste uppmärksamheten på de omständigheter, som i utlåtandet äro omförmälda. Yrkesinspektören var i tillfälle att svara, att han redan sedan lång tid haft sin uppmärksamhet fäst på den ifrågavarande verkstaden. Han hade flera gånger gjort framställningar om vidtagande af förbättringar, men naturligtvis såge han gerna, att han finge understöd af komitén och dermed anledning till förnyade påminnelser. Yrkesinspektören gjorde nu en ny framställning, och öfverläggningar egde rum emellan honom och verkstadssegaren om huru förbättringar skulle kunna införas. Men verkstadssegaren gjorde svårigheter; han stödde sig på och hans hufvudargument var att han ej egde huset, deri verkstaden var inrymd, samt att om huset såldes, kunde han vara nödsakad att flytta verkstaden och det inom ett halft år. Och trots upprepade framställningar skedde icke någon nämnvärd förbättring. Den 6 augusti 1896 såg sig yrkesinspektören tvungen att gå in till öfverståthållareembetet med klagomål äfvensom begära, att verkstadssegaren måtte åläggas vidtaga vissa förändringar. Öfverståthållareembetet hörde verkstadssegaren, såsom rätt och billigt var, och han afgaf ett svar, deri han utvecklade skälen, hvarför han icke ansett sig kunna göra så mycket, samt också framhöll, att han tyckte, att det egentligen icke var så farligt bestämdt med saken. Härpå följde vidare skriftväxling emellan honom och yrkesinspektören, och derjemte inkom den nämnda komitén med en ytterligare belysning af förhållandena, hvari det heter, bland annat, följande:

»De af Pettersson uti svarsskrifvelsen gifna löftena tyckas oss tyda på ett intresse, som förut icke kunnat spåras hos denne arbetsgivare. Tvärtom har en ytterlig likgiltighet för arbetarnes trefnad och välbefinnande å verkstaden varit det förhärskande draget. Så till exempel må nämnas, att trumman, som från gjuteriet går genom öfre verkstaden derstädes, varit otät, och ha arbetarne, för att icke rök från gjuteriet skulle intränga i lokalen, måst provisoriskt igentäppa hålen med diverse föremål. — Af allt detta att döma tyckas lokalförhållandena fortvarande vara de sämsta möjliga, och då de af Pettersson utlofvade åtgärderna näppeligen lära nämnvärdt för-

bättra dem, är ett ingripande af öfverståthållareembetet väl befogadt.»

Emellertid, trots det att saken redan dragits ut i flera år och ehuru ingen åtgärd vidtagits i det begärda syftet, gaf öfverståthållareembetet yrkesinspektören det svaret, »att öfverståthållareembetet genom beslut denna dag låtit vid Petterssons berörda åtagande tills vidare bero i afvaktan på vidare meddelande från eder, för den händelse Pettersson icke nöjaktigt utför de af eder föreslagna skyddsanordningarne».

Detta svar afgafs den 11 november 1896. Nu i dag har yrkesinspektören förrättat inspektion å ifrågavarande arbetslokaler. Han skulle hafva gjort det förut, men som herrarne veta, hafva yrkesinspektörerna varit upptagna af ett sammanträde för behandling af viktiga frågor, och han har därför icke förut hunnit företaga denna besigtning. Efter hvad han benäget meddelat mig, visade det sig, att några förbättringar vidtagits, men ungefär hälften af hvad han ansett oundgängligen nödvändigt var icke utfördt. Han nödgas sålunda sin pligt likmätigt å nyo göra en anmälan mot den tredskande verkstadsegaren. Och följaktligen har man kommit till det nedslående resultat, att, ehuru detta ärende pågått sedan år 1894 och kanske längre — jag har ej fått någon bestämd uppgift från yrkesinspektören om när han första gången inspekterade denna lokal — i alla händelser allra minst sedan år 1894, och oaktadt det har pågått oupphörliga försök att få denna lokal i tillfredsställande skick, står dock saken så, att yrkesinspektören anser sig böra afgifva en förnyad framställning om förbättringars vidtagande, och ingen vet, huru lång tid saken ytterligare skall kräfva.

Jag hemställer till herrarne, huruvida detta verkligen är ett tillstånd, som kan kallas en effektiv lagstiftning, och jag hemställer äfven, om ej denna fråga skulle kunna få gälla hvad den är och ej dragas ned till en partifråga. Här är det fråga allenast om mensklighet och humanitet, om att spara menniskolif och att ställa så till, att ej för många uppsättningar arbetare i dessa lokaler, som saken rör, ådraga sig ohelsa och förderf.

Jag ber att få på det lifligaste hemställa om bifall till herr Bergströms motion.

Herr Waldenström: Äfven jag tror, att lagutskottet behandlat denna motion på ett helt annat sätt, än den egentligen förtjenat. Den fråga, som motionen berör, är af mycket stor vikt, och det vore därför Andra Kammaren mycket väl värdigt att bifalla det, som motionären föreslagit.

Motionären har anfört ett yttrande af medicinalstyrelsen öfver arbetareförsäkringskomiténs den 28 juli 1888 afgifna förslag, som ligger till grund för den nuvarande lagstiftningen i ämnet, och deri säger medicinalstyrelsen, »att de i momentet gifna allmänna föreskrifter till förekommande af sanitära olägenheter torde böra fullständigas och möjligen närmare bestämmas, i den mån ökad erfarenhet kunde vinnas genom återkommande inspektioner och deröfver afgifna årsberättelser». Sedan den tiden hafva nu yrkes-

*Omändringar
i lagen om
skydd mot
yrkesfara.
(Forts.)*

Omändringar
i lagen om
skydd mot
yrkesfara.
(Forts.)

inspektörerna gjort sina resor och afgifvit sina berättelser samt i dessa berättelser nedlagt sina erfarenheter, hvilka allesammans peka derhän, att det bör ske, som medicinalstyrelsen förutsåg skulle komma att behövas. Och det är ingenting annat, som motionären nu begär, då han hemställer, att Riksdagen må begära, att Kongl. Maj:t, efter att hafva hört sakkunnige män, täcktes framlägga ett förslag om huru ifrågavarande stadgande bör omredigeras, så att det må lemna tydligare bestämmelser i den sak, som här är i fråga.

Vidare anför motionären ett yttrande af tekniska högskolans styrelse. Deri påpekar styrelsen, att »den skada, som genom otjenlig luft, dam och skadliga gaser eller ångor kunde tillskyndas arbetaren, i det hela torde vara att anslå högre än den, som förorsakades af tillfälliga olyckshändelser». Derefter tillägger hon, att »någon större utförlighet kunde beredas åt föreskrifterna under ifrågavarande moment, hvilka hade den viktiga uppgiften att tillförsäkra arbetaren ett helsoskydd, som han sjelf hvarken förstode eller förmådde att åvägabringa».

Jag kan ej förstå, hvarför lagutskottet funnit sig föranlåtet att fullkomligt förbise dessa yttranden af sakkunniga myndigheter äfvensom de erfarenheter, som yrkesinspektörernas berättelser innehålla. Jag skall för min del anhålla, det kammaren måtte bifalla herr Bergströms motion.

Med herr Waldenström förenade sig herrar *Broström, Olsson* i Mårdäng, *Göthberg, Grundell, Boëthius, Björck* och *Hammarström*.

Herr Redelius: På de af lagutskottet åberopade skäl anhåller jag om bifall till utskottets förslag och ber blott att få särskildt framhålla ett af dessa skäl, som den förste ärade talaren, motionären sjelf, omnämnde, nemligen det att nu befintliga stadganden uti ifrågavarande afseende rätt tillämpade, uppfylla det med dem åsyftade ändamålet. Så vidt jag kunde följa motionärens anförande, så bestred han icke riktigheten af detta lagutskottets påstående, och de talare, som sedan sökt stödja motionärens yrkande, hafva ej heller, så vidt jag kunnat finna, förmått uppvisa något motsatt förhållande och icke påstått något annat, än att om gällande bestämmelserna tillämpades riktigt, skulle de vara både ändamålsenliga och för ändamålet tillräckliga. Utskottet har erinrat, att bland dessa gällande bestämmelser finnas föreskrifter om att arbetet skall ega rum vid tjenlig belysning, att renlighet skall iakttagas med hänsyn såväl till arbetslokaler som redskap, med mera, såsom kan ses af utlåtandet på dess första sida. Om det nu måste erkännas, att gällande föreskrifter äro ändamålsenliga och tillräckliga, för så vidt de tillämpas, så synes det mig icke vara lämpligt att stifta särskild lag för tillämpningen af en förut stiftad lag. Mig förefaller det, som om sådant skulle leda till orimligheter. Att missförhållanden ega rum, är beklagligtvis sant, men så är fallet på många andra områden också. Jag erinrar om huru de allmänna domstolarnes behandling af många ärenden kan draga ut på tiden

ett, två eller flera år. I högsta domstolen finnas ju mål, som legat der i flera år, jag tror ända sedan år 1892. Vi kunna alla vara ense om, att det är beklagligt, att det dröjer så länge, innan ett ärende blir afgjort, men icke har jag sport, att någon deraf tagit sig anledning att påyrka en lagstiftning för lagtillämpning. Vi må se till, att lagen tillämpas, och visar det sig i tillämpningen, att lagen är otillräcklig eller ofullständig, så kan det vara skäl att fylla ut det, som kan brista, men så länge detta icke kan visas, böra vi icke söka få fram en ny lagstiftning. Hufvudsakligen på dessa grunder och de öfriga skäl, som utskottet anført, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

*Om ändringar
i lagen om
skydd mot
yrkesfara.
(Forts.)*

Herr Boëthius: Herr talman, mine herrar! Ehuru jag nyss instämt med herr Waldenström, har jag begärt ordet för att få säga några ord med anledning af den siste talarens anförande.

Han sade, att man icke skulle stifta lag för att få förut befintlig lag tillämpad, men jag ber att få påpeka, att hvad motionären föreslår är att stifta lag för att få den nu gällande lagen *effektiv*, och det måtte väl vara något, som faller inom lagstiftarnes uppgift, att ställa så till, att de lagar, som finnas, verkligen blifva effektiva.

Herr Petersson i Brystorp: Hvad beträffar den siste talarens yttrande, att här vore fråga om lagstiftning för att få redan befintlig lag effektiv, så vill jag fråga honom, hvilken verkan det har, att vi här stifta lag, om de icke efterlevas.

Vidkommande åter herr Waldenström, så synes det, som om han icke skulle veta, hvilka stadganden lagen om skydd mot yrkesfara innehåller i hygieniskt afseende. Jag skall därför bedja att få uppläsa tredje och fjerde momenten af lagens andra paragraf. De lyda:

»3 mom. Om arbetet bedrifves i slutet rum eller arbetets natur så påfordrar, skall särskildt tillses:

att för hvarje der sysselsatt arbetare finnes luftrum, ej understigande sju kubikmeter, jemte erforderlig luftvexling; dock att i redan befintlig fabrik eller verkstad mindre luftutrymme tillstädes, der synnerligen verksam anordning för luftvexling vidtages;

att arbetet eger rum vid tillräcklig och tjenlig belysning samt så lämplig värmegrad, som förhållandena medgifva;

att sådana anordningar, hvilka den tekniska erfarenheten anvisat såsom verksamma och arbetets natur medgifver, vidtagas för att hindra dam, gaser eller ångor att spridas i arbetslokalen i en för arbetarnes helse skadlig mängd; samt

att renlighet iakttages med hänsyn så väl till arbetslokaler som till maskiner och redskap.

4 mom. I arbetslokal skola, der så finnes nödigt, anslås föreskrifter om hvad arbetarne böra iakttaga för att undvika olycksfall och ohelsa i arbetet; skolandessa föreskrifter vara godkända i den ordning här nedan sägs.»

*Om ändringar
i lagen om
skydd mot
yrkesfara.*
(Forts.)

Nu hemställer jag till motionären, huruvida vi icke redan hafva en lag i det syfte, som motionären begärt. Här finnas ju bestämmelser om luftvexling, belysning, renlighet m. m. Efterlefvades den lag vi redan ha, så tror jag icke att någon ny sådan behöfves.

Herr Bergström: Hr talman! Med anledning af de båda ärade lagutskottsledamöternas yttranden skall jag be att få säga ytterligare några ord, särskildt angående uttrycket »rätt tillämpade».

I detta uttryck »rätt tillämpade», såsom det användts af lagutskottet, ligger detsamma som i en om-sats, d. v. s. som om det skulle stått: »om lagen rätt tillämpas». Men yrkesinspektörerna hafva gång efter annan upplyst, att lagen icke rätt tillämpas; anledningen dertill är bland annat den, att lagens föreskrifter äro alldeles för generella. Inom dessa allmänna hygieniska föreskrifter rymmes utan tvifvel allt det som yrkesinspektörerna yrkat; men de detaljerade bestämmelserna saknas. Yrkesinspektörerna hafva, såsom en bilaga till min motion utvisar, inför vederbörande kommerseråd i kommerskollegium utarbetat ett särskildt cirkulär, som afser de hygieniska förhållandena. Detta cirkulär innehåller en del af de detaljföreskrifter, som skulle förekomma till ompröfning vid en revision af lagens stadganden. Yrkesinspektörerna hafva utarbetat detta cirkulär, enär de hoppats att derigenom komma närmare det afsedda målet, förbättring af de hygieniska förhållandena; men de äro tillika öfvertygade — samtliga inspektörerna ha sagt mig detta, då jag hade förmånen att träffa dem vid deras sammanträde här i januari — att, derest icke närmare detaljbestämmelser införas uti sjelfva lagen om skydd mot yrkesfara, detta mål icke kommer att i önskvärd grad vinnas.

Jag förstår icke rätt väl, hvad den ärade ledamot af lagutskottet, hvilken sitter på kalmarlänsbänken, menade, då han talade om att i detta uttryck »rätt tillämpade» låge just hvad jag med min motion åsyftade. Mitt önskemål är naturligtvis icke vunnit dermed, att lagutskottet i sitt utlåtande skrifvit, att, om dessa nu gällande föreskrifter i hygieniskt syfte rätt tillämpas, de komma att leda till det åsyftade ändamålet.

Herr talman! Jag skall be att fortfarande få yrka bifall till min motion.

Herr Redelius: Om lagen icke rätt tillämpas, så kan jag för min del icke förstå annat, än att yrkesinspektörerna, som äro tillsatta för att vaka öfver lagens efterlevnad, icke göra detta tillräckligt kraftigt. De kunna ju anlita Konungens befallningshafvandes hjälp, derest icke deras egna krafter visa sig vara tillräckliga. Och trots upprepade försäkringar från motionärens sida om motsatsen, kan jag icke finna annat än att lagen är tillräcklig, derest den rätt tillämpas. Jag får därför vidhålla mitt yrkande.

Herr Månsson: Jag undrar ändå, om man icke skulle kunna låta någon tid förgå, för att se, hvad den nuvarande yrkesinspektionen, med den lag i ämnet vi nu ha, skulle kunna ut-

rätta. Min tro är, att, om vi få fortsätta och hålla på med tillämpningen af den lag, vi redan hafva, vi skola kunna uträtta mycket och högst väsentligt. Jag tror heller icke, att det går an att, om jag så må säga, kasta sig i händerna på yrkesinspektörerna eller följa deras funderingar här i ett som annat. Jag ser af det här ifrågavarande utlåtandet, att en af yrkesinspektörerna framkommit med ett sådant förslag, som »att erforderlig luftvexling skall ega rum under hela arbetstiden, der arbetet bedrivs i slutet rum, och att den för arbetsrummets ventilation införda friskluften skall under kall årstid dessförinnan vara till tjenlig grad uppvärmd». Ja, mine herrar, skola vi anordna det, så tror jag sådana svårigheter och sådana kostnader komma att möta, att det blir alldeles orimligt, och jag får säga, att enligt min uppfattning gränsar ett sådant förslag till fjesk. Likaså fins det en yrkesinspektör, som gör följande hemställan: »Underlåter yrkesidkare på vederbörande yrkesinspektörs förnyade skriftliga uppmaning att inom deri bestämd tid vidtaga erforderliga åtgärder för att bringa viss anordning till öfverensstämmelse med hvad derom i § 2 stadgas, eller att ställa sig till efterrättelse sådana förelägganden eller förbud, hvarom i § 8 sägs, straffas med böter från och med tio till och med femhundra kronor.»

*Om ändringar
i lagen om
skydd mot
yrkesfara.
(Forts.)*

Mine herrar! Kan det verkligen vara klokt af oss att åstadkomma en sådan lag, som mynnar ut derhän, att vi, utan att ärendet blir på något annat sätt pröfvadt, skola vara underkastade sådana bestämmelser af våra yrkesinspektörer och kunna ådömas böter, uppgående ända till 500 kronor. Jag tror verkligen, att sådana här funderingar vittna om, att äfven yrkesinspektörerna kunna gå för långt i sina fordringar, och att det därför vore skäl att låta den lag vi nu ha verka ännu en tid och att se till hvad dermed vinnes. Mig synes, som om vi redan nu i betydlig grad vore på väg att gå framåt i allt hvad beträffar dessa hygieniska förhållanden samt likaså, att alla möjliga säkerhetsåtgärder vidtagas i en glädjande grad. Jag tror därför, att *det* är rätt, som lagutskottet föreslagit, och att vi måste se tiden an. Jag får alltså yrka bifall till lagutskottets förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Mallmin*, *Lindblad* och *Zakrisson*.

Herr Ohlsson från Vexjö: Äfven jag för min del antager, att kammaren skall finna lagutskottets skäl för dess afstyrkande af motionen fullt tillräckliga.

Då vi nu hafva en sakkunnig yrkesinspektion, som har till uppgift att aktgifva på såväl arbetarnes som arbetsgifvarnes ömsesidiga rättigheter och skyldigheter gent emot hvarandra, i den mån dessa äro beroende af lagen om skydd mot yrkesfara, är jag för min del fullt förvissad, att yrkesinspektörerna icke skola underlåta att sjelfva direkt eller genom vederbörande myndigheter hos Kongl. Maj:t göra anmälan, om och när verkligt behof af ändring af lagen i ett eller annat afseende förefinnes.

Omändringar
i lagen om
skydd mot
yrkesfara.
(Forts.)

Jag ber för öfrigt att få fästa uppmärksamheten derpå, att det kan hafva sina betänkligheter, om man gång på gång ifrågasätter ändringar i en så ny lag och en lag af sådan beskaffenhet som denna endast på enskild motionärs hemställan. Jag tror äfvenledes, att lagen, sådan den nu är, förståndigt och väl tillämpad, kan anses fullt tillfredsställande äfven i det afseende, hvarom nu är fråga.

Jag yrkar på dessa skäl bifall till lagutskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan i nu föredragna moment och *dels* på afslag derå och bifall till motionen i motsvarande del; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i första punkten af förevarande utlåtande n:o 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit den af herr D. Bergström i ämnet väckta motion i nu ifrågasvarande del.

Omröstningen visade 138 ja mot 71 nej; varande alltså utskottets hemställan i nu förevarande del af kammaren bifallen.

I fråga om *mom. b)* af utskottets hemställan, som härefter föredrogs, hade reservation anmälts af herr *Svensson* från Karlskrona, som ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionärens under *mom. 2* gjorda hemställan.

Ordet begärdes af

Herr *Svensson* från Karlskrona, som yttrade: Som herrarne finna uti föreliggande betänkande, har jag varit af motsatt åsigt mot utskottets flertal i denna punkt. Jag anser, att det förslag till förändring uti lagen angående skydd mot yrkesfara, som af motionären är här framställt, är så öfverensstämmande med billighet och rättvisa, att lagutskottet icke bort afstyrka detta förslag.

Motionären anför, att det af yrkesinspektörernas berättelser framgår, att icke allenast från arbetsgifvarnes, utan äfven från arbetarnes sida motstånd förekommit mot tillämpningen af denna lag, och då uti lagen är bestämdt bland annat, att arbetarne skola

medverka till det med lagen åsyftade ändamålet, synes det vara rättvist och billigt, att arbetarne sättas i tillfälle att taga kännedom om innehållet af denna lag, och hvad vore då naturligare, än att samma lag vore anslagen i arbetslokalerna. Det är t. ex. föreskrifvet i § 2 mom. 4, att uti arbetslokalerna skola vara anslagna föreskrifter om, hvilka åtgärder som böra vidtagas för undvikande af olycksfall. När nu detta är bestämdt i lagen, så tycker jag att det vore skäl, att hela lagen vore anslagen i arbetsrummet, så att arbetarne vore i tillfälle att göra sig underrättade om både sina skyldigheter och sina rättigheter i enlighet med samma lag.

Herr talman! Efter den utgång, som voteringen beträffande första punkten af detta betänkande nyss fått i denna kammare, och då utskottets förslag i dess helhet redan blifvit bifallet af Första Kammaren, skall jag icke tillåta mig att göra något yrkande.

Vidare anförde:

Herr Bergström: Herr talman! I detta fall har ju en yrkesinspektör så tydligt som möjligt och på det sätt, hvarpå han kan komma fram med sin framställning, nemligen i sin berättelse till kommerskollegium, uttalat såsom sin åsigt, att här behöfves en ändring i lagen.

Det är ju en mycket ringa ändring, som påpekas, men den kan medföra ganska stor verkan. Det synes mig under sådana förhållanden vara obilligt att icke fästa afseende vid framställningen, och jag tillåter mig därför att yrka bifall till motionen och afslag å utskottets hemställan i denna punkt.

Herr Petersson i Brystorp: Jag tror icke, att man skulle vinna mycket med att lagen blefve anslagen i arbetsrummet, ty jag tror icke, att arbetarne skulle mycket läsa i den. Om det vore en lag, som innehölle bestämmelser om deras arbete och deras aflöning, så är det ju möjligt, att de skulle studera den, men i detta fall tror jag, som sagdt, icke, att de komme att göra det. Och om det för öfrigt skulle vara så nyttigt, att lagen anslås i arbetsrummet, så är det väl en småsak för arbetsgifvaren att göra det. Men jag hemställer, mine herrar, om det kan vara nödigt att för ett så obetydligt ändamål som inköp af ett antal exemplar af lagen ändra densamma.

Jag yrkar för min del bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Back Per Ersson: Jag ber att få upplysa kammaren, att hela denna lag kostar 20 öre, och det kan väl ej vara skäl att för dessa 20 öres skull ändra en lagbestämmelse. Jag är för öfrigt öfvertygad, att, om yrkesinspektören derom framställer önskan, ingen arbetsgifvare skall för de 20 örenas skull undandraga sig att skaffa ett exemplar af lagen och anslå den på arbetsrummet. Dessutom skall säkerligen hvilken arbetare som helst se sig god att skaffa denna lag.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

*Om ändringar
i lagen om
skydd mot
yrkesfara.
(Forts.)*

*Omändringar
i lagen om
skydd mot
yrkesfara.
(Forts.)*

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gaf, enligt de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på bifall i stället till mom. 2 af motionärens förslag och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Herr Bergström begärde likväl votering, hvilken ock företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i andra punkten af förevarande utlåtande n:o 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

vinner nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit herr D. Bergströms i ämnet väckta motion i nu förevarande del.

Omröstningen utföll med 118 ja och 68 nej; hvadan kammaren fattat sitt beslut enligt ja-propositionens innehåll.

§ 8.

*Angående
justitieom-
budsmannens
framställning
rörande det i
statens tjänst
använda
papper.*

I ordningen förekom dernäst lagutskottets utlåtande n:o 19, i anledning af justitieombudsmannens framställning angående det i statens tjänst använda papper m. m.

Uti sin till innevarande års Riksdag afgifna embetsberättelse hade justitieombudsmannen hemställt: att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t, efter nödig utredning, behagade taga i nådigt öfvervägande, ej mindre hvilka föreskrifter ansåges vara af behofvet påkallade till vinnande af trygghet därför, att till allmänna handlingar af den vikt, att de borde för framtiden bevaras, städse användes papper af erforderlig styrka och hållarhet, än äfven de öfriga frågor, som dermed kunde stå i sammanhang.

Utskottet hemställde emellertid, att justitieombudsmannens ifrågasvarande framställning icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Odhner: Herr talman, mine herrar! Till en början ber jag att få uttrycka min tacksamhet för det initiativ, som justitie-

ombudsmannen tagit i en fråga, som är af så stor betydelse för arkivens bestånd och dermed äfven för rättsväsendet och kulturen, och jag hoppas, att han icke skall hafva gjort det förgäfvets. Det är med en viss förvåning, som jag tagit kännedom af lagutskottets afstyrkande utlåtande och de skäl, hvarpå det grundat detsamma. Det skulle icke hafva förvånat mig så mycket, om utskottet afvisat detta förslag på *den* formella grund, att det vore en fråga, som tillhörde regeringens initiativ och borde åt densamma öfverlemnas, men nu har utskottet inlåtit sig på ett försök att med realitetsskäl vederlägga justitieombudsmannens framställning och förslag. Det är dessa skäl, som jag icke kan godkänna och ber att få närmare granska.

Det är egentligen tre skäl, som utskottet anfört.

Det första är det, att de offentliga arkivens bestånd hufvudsakligen beror på goda arkivlokaler, god vård och inbindning af handlingarna, samt att i jemförelse dermed pappersfrågan icke spelar någon synnerlig roll.

Derpå ber jag att få svara, att pappersfrågan i hvarje fall är af stor betydelse för arkivens bestånd, äfven om dessa hafva aldrig så goda lokaler och handlingarna vårdas aldrig så väl. Utskottet säger på sid. 5: »är så ej förhållandet», d. v. s. är vården icke god, »kan ej ens det utmärktaste pappersmaterial skydda arkiven från förfall». Ja, äro arkivlokalerna af sämsta beskaffenhet, då hjälper naturligen icke något, men jag vågar påstå, att hvad som räddat många af de mindre arkiven från total undergång, det har varit det gamla papperets utmärkta beskaffenhet. Det finnes i riksarkivet dokument, som äro öfver 500 år gamla, men likväl ännu äro ganska hållbara:

Vidare säger utskottet: »Å andra sidan vittnar erfarenheten, att äfven sådana handlingar, för hvilka papper af sämre beskaffenhet blifvit användt, kunna i tjenlig arkivlokal och med omsorgsfull vård förvaras under långliga tider utan att undergå nämnvärd försämring». Derpå svaras, att om papperet är af sämsta beskaffenhet, t. ex. af slipad trämassa, då förmultnar det nog äfven i de bästa lokaler; är åter papperet af medelmättig sort, då kan det stå sig ganska länge, förutsatt att det får stå, inbuntadt eller inbundet, stilla och orördt på sina hyllor. Begagnas deremot handlingarna ofta, hvilket just är fallet med de viktigaste bland dem, och utlånas de kanske äfven till andra embetsverk, då kommer sådant papper att inom kort tid befinna sig i ett bedröfligt skick.

Slutligen säger utskottet i samma stycke att, om vi få de föreslagna landtarkiven till stånd, skola nog handlingarna blifva på ett fullt tillfredsställande sätt skyddade mot förstöring. Ja, detta hoppas äfven jag, men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att det icke är föreslaget att i dessa arkiv förvara yngre handlingar än sådana, som äro 100 år gamla, och att, om papperet är dåligt, hinner det att förstöras under loppet af 100 år, och således innan det kommer in i dessa arkiv.

Det andra skälet, som utskottet anfört, är, att det icke vore nödvändigt att föreskrifva en viss sorts papper, ty skulle någon

*Angående
justitieom-
budsmannens
framställning
rörande det i
statens tjänst
använda
papper.
(Forts.)*

Angående
justitieom-
budsmannens
framställning
rörande det i
statens tjänst
använda
papper.
(Forts.)

embetsmyndighet begagna underhaltig papperssort, »hyser utskottet den förvissning, att det skall vara tillfyllest, att uppmärksamheten derå fästes, för att myndigheten eller embetsmannen skall befinnas villig att derutinnan vidtaga ändring». Detta är en mycket optimistisk föreställning, som jag icke till fullo kan dela. Är det så, att någon embetsmyndighet har något eget intresse att använda billigare och sämre papper, då kan det ju vara ovisst, hvad resultat en sådan erinran kan hafva. Är det deremot så, att icke något eget intresse förefinnes, utan myndigheten är i detta afseende likgiltig, då finnes något, som kallas beqvämlighet, inrotad vana eller slentrian, och det är en magt, hvilken, såsom herrarne veta, kan vara ganska stark.

Det tredje skälet, som utskottet anfört, är, att för sådana myndigheter och embetsmän, som sjelfva bekosta sitt papper, det skulle blifva betungande att nödgas använda en viss sorts papper, så mycket mera som justitieombudsmannens förslag, enligt utskottets förmenande, »säkerligen komme att leda derhän, att priset å papperet komme att stiga, utan att derigenom med någon visshet bättre papper i allmänhet komme till användning».

Detta är emellertid en slutsats, hvars berättigande jag icke kan inse. Det är visserligen gifvet, att det goda papperet är dyrare än det dåliga, men om man uppställer den fordran, att papperet i hvarje fall skall vara *fullgodt*, vågar jag påstå, att staten ovillkorligen skall kunna betinga sig ett billigare pris för den fullgoda varan, än de enskilde äro i stånd till. Ty, besinnen, mine herrar, hvilka stora kvantiteter staten kommer att behöfva. I Danmark rekvirerades under första året sedan den nya, nu gällande ordningen infördes, 7,800 ris papper. Om nu hos oss alla embetsmyndigheter skulle komma att använda statens papper, så skulle åtgången här blifva ännu större, och det vore märkvärdigt, om staten då icke skulle kunna betinga sig billigare pris, än hvad enskilde kunna erhålla vid upphandling af mindre partier.

Slutligen ber jag att få anmärka ett uttryck, som utskottet på flera ställen använt. Det talar nemligen om tvångsåtgärder, tvångsbestämmelser och band på den enskildes handlingsfrihet, om staten skulle föreskrifva embetsmännen användning af ett bestämdt statspapper. Jag kan emellertid icke förstå detta tal. Icke kan man kalla det ett tvång, om staten för sitt högre ändamål ålägger sina tjänstemän att följa en såsom god och ändamålsenlig erkänd ordning. Med samma skäl skulle man kunna anse, att det är ett tvång, då staten i sina instruktioner för embetsmännen pålägger dem det ena eller andra bandet, men sådant är ju alldeles nödvändigt, och likaså i detta fall.

Sådana äro, mine herrar, de grunder, som utskottet anfört till stöd för sin hemställan. Jag kan icke finna, att de äro på något sätt hållbara. Dertill kommer äfven, att utskottet enligt min tanke förbisett de positiva skäl och omständigheter, som justitieombudsmannen anfört såsom stöd för sitt yrkande. Dessa skäl äro verkligen sådana, att de hade förtjenat en märmare uppmärksamhet; så t. ex. först och främst hvad justitieombudsmannen yttrat på

sidan 50 i sitt utlåtande angående underdomstolarnes arkiv och det papper, som der användes. Han säger: »Om jag särskildt fäster mig vid underdomstolarnes arkiv, åt hvilka jag mest egnat uppmärksamhet, gifva dessa i allmänhet en talande bild af denna fortgående försämring. De mest använda handlingarna, nemligen intecknings- och lagfartsprotokoll, befinna sig numera, ofta redan innan de hinna inbindas och medan de ännu förvaras sammanfogade i lösa terner, i ett ganska otillfredsställande skick. Papperet brister i ryggsvecken, så att i synnerhet de yttre bladen af en tern ej sällan helt och hållet skiljas från hvarandra. Äfven sedan handlingarna blifvit inbundna visar det sig, att papperet icke eger erforderlig hållbarhet, om handlingarna ofta begagnas.» Utan tvifvel måste man tillmäta justitieombudsmannens vitsord i denna del en stor vigt och betydelse, ty säkert är, att ingen har sett och granskat så många af de mindre arkiven och särskildt underdomstolarnes arkiv, som han gjort.

Jag ber nu att få tillägga, att den erfarenhet, jag har från riksarkivet, går i samma riktning. Det är i synnerhet 1860- och 1870-talets handlingar, som ingifva allvarliga bekymmer med afseende på framtida bestånd. Det var den tid, då dåligt papper af slipad trämassa var mest i bruk, och det är att befara, att väsentliga luckor komma att uppstå i arkiven för denna tid. Tillståndet är visserligen förbättradt genom de åtgärder, som på Riksdagens initiativ vidtogos af regeringen år 1885, då statskontoret afslöt kontrakt med Lessebo bruk om leverans af vissa kvantiteter papper af föreskrifven beskaffenhet, format, vigt o. s. v. Det var, som sagdt, en väsentlig förbättring. Men icke ens detta Lessebo-papper kan anses uppfylla alla fordringar. Det har blifvit undersökt särskildt vid undersökningsanstalten i Berlin och har befunnits i Preussen icke kunna hänföras till de der fastställda första pappersklasserna. Dertill kommer, att, då det icke är föreskrifvet, att statspapperet skall begagnas af *alla* verk och embetsmän, följden har blifvit den, att det visserligen begagnas allmänt af de centrala verken, men att af de provinsiella högre myndigheterna, länsstyrelserna och konsistorierna, särskildt de senare, finnas flera, som icke begagna detta papper, utan papper af sämre beskaffenhet. Hvad beträffar underdomstolarne på landet och rådstufvurätterna i de mindre städerna, så intygar justitieombudsmannen, att det sämre papperet der alltför ofta begagnas. Huru det förhåller sig med de rent lokala myndigheterna, såsom kronofogdekontor, pastorsembeten o. d., derom kan jag icke lemna någon bestämd upplysning. Men att döma af de skrivelser från nämnda myndigheter, som till riksarkivet inkommit med regeringshandlingar, de sista af år 1892, har äfven vid dessa det sämre papperet i ganska vidsträckt mån varit i bruk.

Ja, mine herrar, sådan är den erfarenhet, som vi hafva från vårt eget land. Dertill kommer den erfarenhet, som vunnits i andra länder och som der har ledt till omfattande undersökningar och till införande af obligatoriskt reglementerat papper. Det kan vara en stor fördel för oss att sitta i efterhand och draga nytta af allt

*Angående
justitieom-
budsmannens
framställning
rörande det i
statens tjänst
använda
papper.
(Forts.)*

Angående
justitieom-
budsmannens
framställning
rörande det
statens tjänst
använda
papper.
(Forts.)

det arbete, som blifvit nedlagdt på utredningen af denna fråga. Frågan torde nu vara så utredd, särskildt i Preussen, Danmark och Finland, der obligatoriskt statspapper användes, att vi kunna i väsentliga delar följa de föredömen, som blifvit oss gifna derifrån. Jag tror icke, att vi här skulle behöfva några vidlyftiga förberedelser, några kostsamma kommissioner eller särskilda större utgifter för ändamålet.

Huru det är ordnad i Danmark i detta hänseende, derfor redogör justitieombudsmannen i sin berättelse. Förhållandena i Finland äro ungefär likartade, ehuru i vissa punkter olika. Grundtanken är öfverallt densamma. Staten föreskrifver vissa, vanligen 3, klasser af papper, af olika styrka och olika stoffsammansättning. Staten bestämmer, till hvilka slags handlingar den ena och andra af dessa klasser skall användas, och staten fordrar vidare, att allt sådant statspapper skall, för att få begagnas, undergå undersökning på en statens undersökningsbyrå och der erhålla ett märke, hvarigenom det får officiel autorisation. Hvad beträffar anskaffandet af detta statspapper, tillgår det något olika på olika ställen. I Danmark är det kyrko- och undervisningsministeriet, som uppköper hela statens förråd af papper på det sätt, att ministeriet infordrar leveransanbud från både in- och utlandet och väljer det, som på samma gång är billigast och bäst. Papperet undergår sedan undersökning på undersökningsbyrån och derefter lemnas det till hufvudförsäljaren i Köpenhamn, hvilken utlemnar det till pappershandlarne. Inga andra än statens embetsmän få begagna sig af detta papper. I Finland har man anordnat saken på ett enklare, lättare och billigare sätt. Der gör staten icke några uppköp af statspapper, såsom i Danmark, utan sörjer endast genom kontrakt med vissa pappersbruk för att det finnes tillräckligt med papper att tillgå till ordinärt pris. Detta papper undersökes naturligtvis äfven i Finland, som jag tror på den polytekniska anstalten, och sedan lemnas det ut till pappershandlarne och får köpas af embetsmännen och för öfrigt af hvem som vill; men naturligtvis är det endast embetsmännen, som äro *förbundna* att begagna sig deraf. Jag nämnde, att i Finland kontrakt blifvit uppgjordt med några pappersbruk, men för öfrigt är konkurrensen fri, så att hvilket bruk som helst får inlemna papper till undersökningsbyrån.

Jag föreställer mig, att, om statspapper blefve obligatoriskt äfven hos oss, Finlands exempel vore det, som närmast borde efterföljas. Jag är öfvertygad, att kostnaden för staten icke skulle blifva af någon betydelse. Jag har erfarit, att på tekniska högskolan redan finnes en anstalt för att på rationellt sätt undersöka papperet, och det lärers ställa sig ganska billigt. Kostnaden kan för öfrigt läggas på fabrikanterna sjelfva.

Såvidt jag kunnat erfara, har denna reform blifvit i Danmark och Finland införd utan någon svårighet, och belåtenheten dermed har varit allmän. Det finnes ju ingen anledning att förmoda, att icke resultatet skulle blifva detsamma hos oss. Jag vågar derfor hoppas, att denna kammare skall ansluta sig till hvad justitieombudsmannen föreslagit.

Jag skall alltså be att få yrka bifall till hans förslag, dock så, att deri göres en liten ändring. Först skall jag anhålla att få uppläsa justitieombudsmannens förslag oförändradt. Det lyder så:

»att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t, efter nödig utredning, behagade taga i nådigt öfvervägande, ej mindre hvilka föreskrifter må anses vara af behofvet påkallade till vinnande af trygghet därför, att till allmänna handlingar af den vigt, att de böra för framtiden bevaras, städse användes papper af erforderlig styrka och hållbarhet, än äfven de öfriga frågor, som dermed kunna stå i sammanhang.»

Det finnes i förslaget ett uttryck, som möjligen skulle kunna föranleda missförstånd och som därför torde böra närmare förtydligas. Det heter nemligen, såsom jag nämnt, »att till allmänna handlingar af den vigt etc. städse användes papper» etc. Nu skulle någon måhända kunna föreställa sig, att justitieombudsmannen härvid afsett äfven rättsökande parter, den allmänhet som vänder sig till domstolar och embetsverk med sina inlagor. Detta är säkerligen icke hans mening; men till förekommande af tve tydighet skall jag be att här få göra det tillägg, att mellan orden »att» och »till» inskjutas orden: af statens embets- och tjänstemän, så att justitieombudsmannens förslag i denna del erhåller följande lydelse: att *af statens embets- och tjänstemän* till allmänna handlingar af den vigt, att de böra för framtiden bevaras, städse användes papper af erforderlig styrka och hållbarhet» etc.

Jag ber att få öfverlemnna detta mitt ändringsförslag och anhåller, herr talman, om proposition på detsamma.

Herr friherre *Bonde* förklarade sig instämma med herr Odhner.

Herr Persson i Stallerhult yttrade: Herr talman, mine herrar! Justitieombudsmannen har i sin till denna Riksdag afgifna embetsberättelse hemställt, »att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t, efter nödig utredning, behagade taga i nådigt öfvervägande, ej mindre hvilka föreskrifter ansåges vara af behofvet påkallade till vinnande af trygghet därför, att till allmänna handlingar af den vigt, att de böra för framtiden bevaras, städse användes papper af erforderlig styrka och hållbarhet, än äfven de öfriga frågor, som dermed kunde stå i sammanhang».

Till denna sin framställning har justitieombudsmannen blifvit föranledd under de inspektionsresor, han företagit under året nere i landsorten, då han funnit, att underdomstolarne på landet och rådstufvurätterna i städerna använda papper, som icke kan i längden i arkiven förvaras. Han säger der bland annat: »Hos många af dem» — d. v. s. underdomstolarne på landet och rådstufvurätterna — »användes visserligen till sjelfva stommen af domböcker och protokoll papper, som till utseendet vore ungefär jemförligt med ifrågavarande pappersorter, men på icke få ställen bogagnades tunnt, gult papper, med stor sannolikhet tillverkad af slipad trämassa, hvilket material lemnade det sämsta papperet.»

Efter de upplysningar i förevarande hänseende, som i denna

*Angående
justitieom-
budsmannens
framställning
rörande det i
statens tjänst
använda
papper.
(Forts.)*

*Angående
justitieom-
budsman-
nens
framställning
rörande det i
statens tjänst
använda
papper.
(Forts.)*

embetsberättelse äro meddelade, är det alldeles klart, att en ändring till det bättre är af behovet påkallad. Då sådant papper, som här är omnämndt, användes till allmänna handlingar, som måste förvaras i lång tid, är det naturligt, att justitieombudsmannen haft fullt fog för sin framställning. Icke desto mindre har lagutskottet, utan en enda reservation, afstyrkt hans behjertansvärda hemställan. Utskottet erkänner visserligen, att förhållandet är sådant som uppgifvits, men hyser den förhoppningen, att rättelse skall kunna vinnas genom en vänlig framställning till den eller dem, som begagna sådant underhålligt papper. Jag frågar emellertid: huru är det möjligt, att saken skall kunna afhjelpas på det sätt, som lagutskottet föreslagit? Låtom oss antaga, att justitieombudsmannen vänder sig till en af de tjänstemän, som begagna dylikt papper, och fäster hans uppmärksamhet derpå att han icke vidare bör begagna papper af detta slag till handlingar, som äro afsedda att bevaras. Det är då allt för troligt, att den ifrågavarande tjänstemannen skall med stöd af riksdagshandlingarna hänvisa dertill, att den af justitieombudsmannen i detta hänseende till Riksdagen aflåtna framställningen om understöd från dess sida icke föranledt någon Riksdagens åtgärd. Och hvart kommer justitieombudsmannen då? Jag anser därför alla skäl tala för att Riksdagen lemnar sin justitieombudsman understöd i denna fråga.

Ty hvad gagnar det till att uppoffra millioner till stora palats att deri förvara gamla handlingar, som skola vara till nytta för efterverlden, och hvad gagnar det till att vederbörande tingslag uppföra dyrbara tingslokaler med der inrättade arkivrum, om det papper, som kommer till användning, är sådant, att det icke skulle ens på den allra bästa lokal kunna bevaras i någon afsevärd tid.

Jag tror, att denna fråga är af stor vikt, och att justitieombudsmannens ifrågavarande framställning väl förtjenar det understöd, som kan komma densamma till del.

Nu har af en föregående talare föreslagits en ändring i den gjorda framställningen. Jag kan emellertid icke finna, att den af honom påyrkade ändringen är af behovet påkallad. Här föreslås ju endast en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t ville låta verkställa en utredning derom, hvilka handlingar böra affattas på sådant hållbart papper, och det är klart, att, om för den ena eller andra arten af handlingar sådant dyrbart papper icke anses erforderligt, Kongl. Maj:t komme att närmare tillse hvad som bör utrangeras.

Jag yrkar bifall till justitieombudsmannens förslag, sådant det föreligger i hans framställning.

I detta yttrande instämde herrar *Nordström, Olsson* i Sörnäs, *Höjer, Fredholm*, grefve *Hamilton, Kardell, Bromée, Nordin* i Hamnerdal, *Walter, Larsson* i Mörtlösa, *Aulin, Thylander, Jansson* i Taberg, *Persson* i Arboga, *Carlsson* i Hede och *Nylander*.

Vidare anförde:

Herr Restadius: Herr talman! Jag har visserligen icke någon personlig erfarenhet derom, att underdomare på landet använda papper af den dåliga beskaffenhet, som justitieombudsmannen i sin embetsberättelse omförmålt; men då han har mycket större erfarenhet än jag i detta hänseende, har jag ingen anledning att betvifva riktigheten af hans påstående. Men är det så, att en domare vid affattningen af skriftliga afhandlingar begagnar sådant papper, som uppenbarligen är af den beskaffenhet, att det icke för framtiden kan bevaras, vill det synas mig, att han begått ett oförstånd i sitt embete, hvarför han ständar ansvar enligt 25 kap. strafflagen. Men om så icke skulle vara fallet, skall jag gerna medgifva, att anledning kan förefinnas att taga under öfvervägande, hvilka åtgärder böra vidtagas till förekommande af ett dylikt missförhållande.

Jag är icke riktigt viss på omfattningen af justitieombudsmannens framställning, ty utgår jag från hans premisser, vill det synas, som om han skulle afse allenast domböcker och protokoll eller sådana handlingar, som tillhöra underdomstolarne på landet, men går jag till konklusionen, synes han mig hafva åsyftat alla allmänna handlingar af den vigt, att de böra för framtiden bevaras. Har framställningen detta omfång och kan justitieombudsmannen verkligen till Riksdagen affåta en framställning af sådant omfång, så har jag för min del ingenting emot att instämma med dem, som dertill yrka bifall. Det är nemligen af en så ofantlig vigt för kulturen, att dessa handlingar kunna med säkerhet till någon längre tid bevaras, att alla åtgärder, som kunna vidtagas för främjande af ett sådant ändamål, synas mig vara af högsta behof påkallade. Dorest emellertid saken öfverlemnas till utredning åt Kongl. Maj:t, ligger det vigt uppå, att dels beskaffenheten af det papper, som man har anledning antaga kunna under någon längre tid bevaras, behörigen varder utredd, dels ock den praktiska metod varder angifven, hvarpå köparen lätteligen kan komma under fund med, huruvida ett papper har den beskaffenhet, som man skäligen kan af detsamma fordra.

Jag skall i likhet med den första talaren villigt betona, att med en framställning i förevarande hänseende icke gerna kan åsyftas alla de handlingar, som af enskilda personer varda till högre eller lägre domstolar eller till embetsmyndigheter ingifna. Skulle nemligen dessa myndigheter tillse, att det papper, hvarpå dylika inlagor affattas, motsvarade de anspråk, som kunna ställas på godt papper, så skulle följden blifva den, att i de allra flesta fall domarena och myndigheterna finge gå i författning derom, att dessa handlingar omskrifves på ett tjenligt papper, hvilket skulle för vederbörande medföra ett så drygt arbete och sådana kostnader, att detta ingalunda motsvarades af hvad som dermed skulle vinnas.

Varda vid skrifvelsen fogade de af mig nu antydda vilkoren, har jag för min del icke det ringaste emot, att en skrifvelse af

*Angående
justitieom-
budsmannens
framställning
rörande det i
statens tjänst
använda
papper.
(Forts.)*

*Angående
justitieom-
budsmannens
framställning
rörande det i
statens tjänst
använda
papper.
(Forts.)*

färdas i det syfte, som Riksdagens justitieombudsman föreslagit. Jag gör detta så mycket hellre, som jag tror, att den af herr Odhner föreslagna affattningen icke är tydlig och bestämd. Så vidt jag hörde, afsåg den endast *statens* embets- och tjänstemän. Mig synes åter, att äfven rådstufvurätterna väl kunna subsumeras under ifrågakvarande föreskrift.

Det är en annan fråga, hvarpå jag i detta sammanhang vill fästa Riksdagens uppmärksamhet, och hvilken under många år har legat mig på sinnet — det är nemligen beskaffenheten af det skrifstämpelpapper, som statskontoret levererar och hvilket lærer tillverkas vid Tumba pappersbruk. Jag har under några år gjort en samling af sådant papper, på hvars första sida var skrifvet, men som till följd deraf, att bläcket slagit igenom, på andra sidan hade en så mörk färg, att det varit omöjligt att vidare begagna samma papper. Jag skall medgifva, att jag på de senaste åren icke anträffat dylikt papper, men jag har dock funnit ett så beskaffadt, att på andra sidan förefunnits en hel mängd plumpar, som gjort papperet olämpligt för vidare användning.

Det är synnerligen viktigt, att särskildt det skrifstämpelpapper, som användes till lagfartsbevis, är af god beskaffenhet. Jag har icke funnit, att det papper af ifrågakvarande art, som kommit från Tumba, uppfyllt detta vilkor, och jag har därför många gånger sett mig nödsakad att på särskildt papper trycka formulär till skrifstämplar.

Då detta papper är så dyrt, att det kostar ända till två kronor för ark, synes man kunna uppställa ett bestämt kraf på att för denna summa få en god valuta. Jag anser, att man med desto större fog kan uppställa detta anspråk på papperet i fråga, som detta, enligt mig lemnade upplysningar, i tillverkningskostnad lærer betinga icke mindre än 50 kronor för tusen, under det att priset för Bikupan N:o 1 allenast är 15 kronor för ris.

Jag tror mig hafva hört, att på sista tiden åtgärder blifvit vidtagna vid Tumba för att afhjelpa den olägenhet, som jag anmärkt, men huruvida detta lyckats, känner jag icke. Visst är emellertid, att det för landet är af synnerlig vigt, att beskaffenheten af detta papper så snart som möjligt varder ändrad till det bättre.

Herr Ohlsson från Vexjö: Herr talman! Lagutskottet har, såsom herrarne kunna se af betänkandet, alldeles icke underskattat betydelsen af denna fråga, och den bör icke heller lemnas utan allt beaktande. Men man bör å andra sidan icke heller öfverskatta dess vigt och betydelse eller föreställa sig, att det öfver hufvud och i allmänhet är så särdeles illa bestäldt med det papper, som användes till våra offentliga handlingar. Det är nog, som justitieombudsmannen framhållit, endast i undantagsfall och till vissa viktiga handlingar, som papper användes af sämre kvalitet, än som önskligt vore med hänsyn dertill, att dessa handlingar må kunna för framtiden bevaras.

För öfrigt ber jag att få fästa herrarnes uppmärksamhet derpå,

att Kongl. Maj:t i innevarande års statsverksproposition föreslagit Riksdagen inrättande af s. k. landsarkiv, der en del offentliga handlingar och urkunder skola bevaras. Det är ju alldeles gifvet, att i mycket nära sammanhang med dessa landsarkiv står den nu förevarande pappersfrågan, och det är min bestämda öfvertygelse, att Kongl. Maj:t alldeles icke skall underlåta att, om och när förhållandena i anmärkta hänseenden dertill gifva anledning, vidtaga de åtgärder, som verkligen äro af behovet påkallade.

Det förhåller sig ju för öfrigt så, att papperet till offentliga handlingar för våra flesta allmänna verk och inrättningar bekostas af staten, och det gäller således i dessa fall endast att tillse, det godt och lämpligt papper inköpes. Hvad beträffar våra underdomstolar i städerna, är det nog i regel städerna sjelfva, som på ett eller annat sätt bekosta papperet, och jag är äfven förvissad derom, att städerna alldeles icke skola underlåta att, sedan uppmärksamheten blifvit fästad på lämpligheten och önskvärdheten af att godt papper anskaffas, ställa sig en dylik anmaning till efterrättelse. Vidkommande slutligen våra väl aflönade landtdomare och en del andra tjänstemän och myndigheter, som sjelfva bekosta sitt papper, torde man sakna verkligt fog för det antagandet, att dessa skulle underlåta att i sin mån bidraga till ett så godt syfte som det nu ifrågakarande, särskildt om Kongl. Maj:t genom leveransafstal med något pappersbruk eller någon större pappersaffär droge förord derom, att godt papper kunde för skäligt pris få köpas för statens embetsverk, tjänstemän och myndigheter äfvensom för de kommunala myndigheternas räkning. Det är ju gifvet, att under sådana förhållanden dessa embets- och tjänstemän samt myndigheter skulle komma i tillfälle att köpa ett bättre papper till samma pris, som de nu, då de anlita mellanhänder, säkerligen få betala för ett sämre.

Huru jag än ser saken, kan jag icke finna annat, än att denna angelägenhet skall kunna ordnas, utan att Riksdagen behöfver direkt ingripa eller utöfva någon särskild påtryckning på Kongl. Maj:t i detta fall.

Jag ber vidare att få fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att Riksdagen år 1888 skref till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att åstadkomma besparingar i utgifterna för skrifmaterialier och expenser. Det vore väl då något egendomligt, om Riksdagen i år skulle skriva till Kongl. Maj:t i alldeles motsatt syfte. Min öfvertygelse är, att derest Kongl. Maj:t finner sig hafva gått för långt i besparingsväg i detta fall, Kongl. Maj:t skall upphöra att i förevarande hänseende vara för mycket sparsam.

Jag yrkar bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Petersson i Brystorp: Jag skall be att få afstå från ordet och instämma i den föregående talarens yttrande.

Herr Ernst Carlson: Herr grefve och talman, mine herrar! Den, som något känner våra arkivaliska förhållanden, måste i

*Angående
justitiedom-
budsmannens
framställning
rörande det i
statens tjänst
använda
papper.
(Forts.)*

*Angående
justitieom-
budsmannens
framställning
rörande det i
statens tjänst
använda
papper.
(Forts.)*

sanning förvåna sig öfver det lättvindiga sätt, hvarpå lagutskottet i nu föreliggande utlåtande sökt affärda justitieombudsmannens välgrundade, på iakttagelser under hans inspektionsresor i olika orter fotade framställning — en framställning, som dock icke sträcker sig längre än till en begäran om utredning af den viktiga s. k. pappersfrågan.

Lagutskottets skäl för att afstyrka saken hafva redan på ett genomgående sätt blifvit granskade af en sakkunnig talare på stockholmsbänken. En medlem af lagutskottet har emellertid nyss tagit utskottets framställning i försvar, och jag skall därför tillåta mig att med några ord söka bemöta hvad han yttrade.

Den ärade talaren på vexjöbänken påstod, att lagutskottet icke underskattat justitieombudsmannens skäl, men att utskottet heller icke velat öferskatta desamma. Lagutskottet har emellertid låtit förstå, att justitieombudsmannen skulle hafva gått för långt i sin framställning, samt att han åsyftat vidtagande af »tvångsåtgärder». Men det har icke blifvit påvisadt, i hvilket afseende justitieombudsmannen skulle hafva öferskattat nu rådande missförhållanden, ej heller hvaruti han skulle hafva gått för långt. Ty icke kan man väl kalla det för tvångsåtgärder att begära en utredning, äfven om denna utredning skulle leda till, att det utfärdades föreskrifter derom, att domare och embetsverk skulle begagna lämpligt och hållbart papper?

Lagutskottet har i sin ifver att afvisa justitieombudsmannens framställning till och med påstått, att den ifrågasatta åtgärden vore »onödig». Ja, det är nu mycket olika åsichter om hvad som i det ena eller andra fallet kan kallas nyttigt och nödigt. Här om dagen var bragt på tal en fråga om införande af den förändringen, att härads höfdingarne skulle hädanefter benämnas lagmän, och denna förändring hade af lagutskottet enhälligt tillstyrkts, liksom utredning i pappersfrågan nu af samma utskott enhälligt afstyrkts. Jag vill endast fråga, hvilket som kan kallas mera nyttigt och nödvändigt: att embetsverken till viktigare handlingar använda ett hållbart papper, som kan motstå årtiondens förstörande inverkan, eller att nyssberörda titeländring vidtages?

Den ärade ledamoten af lagutskottet, som nyss hade ordet, hänvisade vidare derpå, att justitieombudsmannens framställning i pappersfrågan vore öfverflödigt, när det vore ifrågasatt att inrätta landsarkiv. Ja, det är ju godt och väl, att man bygger fuktfria och ändamålsenliga förvaringshus för arkivalierna; men om dessa arkivalier äro af beskaffenhet att inom några tiotal af år förvandlas till stoft och mull, hvad skall man då med sådana förvaringshus? För arkivändamål blifva de åtminstone i så fall temligen obehöfliga. Det rätta torde väl vara, att man å ena sidan sörjer för ändamålsenliga arkivlokalers erhållande, sasom lagutskottet önskar, men å andra sidan också för anskaffande af ett godt och hållbart papper, såsom justitieombudsmannen föreslår.

Samme talare påstod äfven, att den nu föreslagna åtgärden skulle komma att stå i strid med en skrivelse, som Riksdagen för några år sedan afäat till Kongl. Maj:t, och som gick ut på att

åstadkomma besparing med afseende å expenser och skrifmaterialier. Det var nog klokt af Riksdagen att begära detta, men jag kan icke inse, att en nu ifrågasatt skrifvelse i syfte att erhålla godt papper i något hänseende skulle kunna sägas strida emot den nyss åberopade skrifvelsen, i syfte att erhålla billigt papper. Ty här är ju icke fråga om att ådraga statsverket några ökade utgifter, åtminstone icke några att tala om.

Lagutskottet har visserligen uttryckt farhågor för att åläggandet för myndigheter och embetsmän att till allmänna handlingar använda ett visst, under statens kontroll tillverkad papper skulle verka betungande och blifva kostbart. Men jag är i tillfälle att upplysa om, att så icke skulle blifva förhållandet. Här är nemligen alls icke meningen att inrätta någon ny kontrollerande myndighet. Ty vi hafva redan vid tekniska högskolan en försöksanstalt, der kontrollen öfver det officiella papperet skulle kunna utöfas, och jag har från kompetent håll erfarit, att denna anstalt är fullt rustad att verkställa det åsyftade pappersprovet. Kostnaderna för ett sådant prof, liksom för den etikettering, som bör verkställas å det kontrollerade papperet, kunna, såsom en föregående talare framhållit, lämpligen läggas på den eller de fabrikanter, som erhölle förmånen att tillverka statspapperet. Jag tror således, att de ringa kostnader, som kunna blifva en följd af den ifrågasatta åtgärden, mångfaldiga gånger uppvägas af de viktiga ändamål, som med densamma afses. Hvilka betänkliga luckor skola nemligen icke — redan om 80 å 100 år, ja, i många fall kanske förr — uppstå i efterverldens kännedom om våra dagars förhållanden, derest arkivens handlingar till följd af det underhålliga papper, som der till brukats, till stor del får falla sönder och multna? Och faran härför har i vår tid, då det af slipad trämassa helt eller delvis tillverkade papperet allt mer och mer börjat uttränga det solidare, af lump åstadkomna papperet, i väsentlig grad stegrats.

Det är emellertid icke blott i historiskt intresse, som vi måste söka bevara allmänna handlingar, utan detta är äfven för praktiska syften högeligen af nöden. Om t. ex. en teckning, ett köpebref, ett arfskifte eller hvilken originalhandling af rättslig art som helst kommer bort, brinner upp eller på annat sätt går förlorad, hvar skall man i så fall söka få densamma förnyad, om icke uti vederbörande arkiv? Men har då arkivets innehåll förmultnat, så är en förnyelse af ifrågavarande handling omöjlig. Det är alltså icke endast i kulturellt afseende, utan äfven och framför allt ur den praktiska nyttans och rättssäkerhetens synpunkt, som den nu ifrågasatta åtgärden kan anses vara af behovet påkallad.

Våra grannländer Preussen och Danmark hafva redan, såsom justitieombudsmannen påpekat, för ett tiotal år sedan vidtagit åtgärder till att motverka det nu alltmer använda billiga, men ohållbara trämassepapperets skadliga inflytelser på arkivens framtida bestånd. Jag vill tillägga, att äfven i Finland, som ej kan sägas vara ett rikare land än vårt, har man sedan år 1889 fått en officiel papperskontroll, hvilken är inrättad på ett synnerligen praktiskt sätt. Sedan papperet efter vissa grunder tillverkats af fabri-

*Angående
justitieom-
budsmannens
framställning
rörande det i
statens tjänst
använda
papper.
(Forts.)*

*Angående
justitieom-
budsmannens
framställning
rörande det i
statens tjänst
använda
papper.
(Forts.)*

kanter, som derom kontraherat, underkastas det från statens sida kontroll, hvarefter statspapperet banderolleras, utlemnas och försäljes som vanligt genom pappershandlarne. Kostnaderna för kontrollen och banderolleringen bäras af fabrikanten, och belåtenheten öfver den nya anordningen lär i Finland vara allmän.

Slutligen vill jag nämna, att äfven från rent tekniskt håll framkommit klagomål öfver att det hos oss för allmänna ändamål begagnade papperet i många fall icke är af tillfredsställande beskaffenhet. Föreståndarne för försöksanstalten vid tekniska högskolan hafva nemligen förliden månad funnit sig föranlåtna att gå in till statskontoret med en skrifvelse, hvori de på anförda grunder begära en utredning i syfte att åstadkomma föreskrifter derom, att det vid våra embetsverk använda papperet måtte underkastas vederbörlig kontroll.

Herr grefve och talman! Då sålunda erfarenheten både inom och utom vårt land gifvit vid handen, att det allmänt använda papperet ofta är af mindre god beskaffenhet och att detta innebär allvarsamma faror för vår kultur och särskildt för våra rättsförhållanden, då vidare ifrån sakkunnigt håll — icke blott af justitieombudsmannen, utan äfven af tekniskt utbildade fackmän — framhållits behovet att hos oss införa en officiel papperskontroll, och då det slutligen, såsom en talare på skaraborgsbänken närmare framhållit, skulle se mera än besynnerligt ut, om Riksdagen i en fråga af sådan art som den föreliggande skulle desavouera sin justitieombudsman, måste jag yrka afslag å lagutskottets framställning i detta afseende och bifall till justitiebudsmannens hemställan med det förtydligande tillägg, som af herr Odhner föreslagits.

Häruti instämde herr *Waldenström*.

Herr von Friesen: Ehuru det, jag har att anföra, egentligen ej vidkommer den sak, som nu här föreligger, har jag dock begärt ordet med anledning af ett yttrande af en talare på vestgötabänken. Han hade länge, sade han, burit på sitt hjerta det vid Tumba tillverkade dåliga papperet. Det tycker jag för min del, att han icke hade bort göra, utan han långt före detta bort framkomma med sina klagomål öfver papperet. Förhållandet är nemligen, att Tumba levererar papper af det ifrågavarande slaget till statskontoret. Då nu den, som tagit emot leveranserna, ej framställt några klagomål öfver desamma, har man ej heller haft anledning att vidtaga några åtgärder för att förändra fabrikationen.

Nu kom emellertid redan under förra riksdagen på privat väg till min kännedom, äfven då från den ärade talarens sida, att det förekom missnöje med det från Tumba levererade skriftstämpelpapperet. Det var då helt naturligt, att saken undersöktes, och genast vidtogos också, såsom äfven den ärade talaren antydt, åtgärder för att åstadkomma en förbättring. Då detta var den ärade talaren bekant, kan jag ej förstå, hvarför han vidrört denna fråga nu; det förefaller mig nästan som att kasta jåsten efter brödet i ugnen.

Jag kan ju icke med bestämdhet säga, huruvida han hädanefter icke skall få anledning till klagomål öfver papperet från Tumba, men jag hoppas och tror, att inga klagomål vidare skola behöfva förekomma. Skulle emellertid fortfarande anledningar till klagomål yppa sig, ber jag den ärade talaren att icke bära dessa på sitt hjerta, utan så fort som möjligt komma fram med dem till rätter vederbörande.

*Angående
justitieom-
budsmannens
framställning
rörande det i
statens tjänst
använda
papper.
(Forts.)*

Herr Centerwall: I likhet med hvar och en, som något sysslat med arkivstudier, fäster jag stor vikt vid, att det papper, som en gång skall förvaras i våra arkiv, göres så godt som möjligt. Jag skulle kunna inskränka mig till att instämna med den kompetente talaren på stockholmsbänken, om jag icke ville omtala, hurusom jag helt nyligen haft att handskas med ett dokument ifrån år 1880, skrifvet på bästa Lessebopapper, hvilket faller sönder nära nog vid beröring af handen, i synnerhet i vecken och der kanslisilket dragits igenom.

Jag vill äfven anmärka gent emot en talare från smålandsbänken, ledamot i lagutskottet (hvilken nyss här påpekade, att Riksdagen förut i en skrifvelse till Kongl. Maj:t anhållit, att skrifmaterialerna måtte göras så billiga som möjligt), att deraf ej följer, att Riksdagen begärt, att dåliga skrifmaterialier skola användas, utan endast att de skola vara så billiga, som med en god beskaffenhet är förenligt.

Jag skall äfven slutligen taga mig friheten upplysa om, att Första Kammaren redan afgjort denna fråga och med några och sjuttio röster emot 28 bifallit det yrkande, som talaren på stockholmsbänken först framställde. För min del får jag yrka bifall till nämnde talares förslag och afslag å utskottets hemställan.

Herr Odhner: Sedan jag sist hade ordet och framställde mitt yrkande, har en talare på skaraborgsbänken föreslagit, att kammaren måtte antaga justitieombudsmannens hemställan oförändrad. Jag skulle för min del visserligen icke haft något emot att instämna med honom derutiinnan, men då, efter hvad kammaren nyss erfarit, Första Kammaren redan antagit denna hemställan med det af mig föreslagna lilla tillägget, hemställer jag, om det icke kunde vara skäl, att denna kammare gjorde detsamma.

Det framställdes af herr Restadius en liten anmärkning emot min formulering, hvilken anmärkning gick ut derpå, att, då jag begagnat uttrycket »statens embets- och tjänstemän», rådsturätterna icke derunder skulle inbegripas. Jag får med anledning häraf säga, att jag för min del inbegriper rådsturätternas tjänstemän under statens embets- och tjänstemän. Ty det måste vara å statens vägnar och med den myndighet, staten förlämnar, som rådsturätten — borgmästare och råd — dömer. Jag betraktar därför dessa såväl som de presterliga myndigheterna såsom statens embets- och tjänstemän.

Om nu kammaren antoge det af justitieombudsmannen framställda förslaget oförändradt, skulle följden blifva den, att ärendet återginge till utskottet i och för en sammanjemkning. Men jag

Angående
justitieom-
budsmannens
framställning
rörande det i
statens tjänst
använda
papper.
(Forts.)

hemställer, om det icke vore enklare och bättre, om kammaren, efter den utgång, frågan fått i Första Kammaren, ville förena sig om den formulering, som jag tagit mig friheten föreslå.

Herr Restadius: För att icke förhindra, att saken bringas till en snar och lycklig lösning, skall jag be att få frånträda mitt förra yrkande och i stället instämma med herr Odhner.

Herr Peterson i Brystorp: Jag för min del tror icke, att det skulle vara klokt att gå in på herr Carl Perssons i Stallerhult förslag. Allmogen skulle nemligen enligt mitt förmenande kunna blifva mycket trakasserad genom en dylik anordning. Lemnar jag nemligen in en handling till en domstol, hvilken handling icke är skriven på ett papper, som domaren finner vara godt, kan jag få handlingen kasserad och blifva tvungen att taga den tillbaka, fastän det kan vara af vigt för mig att få lemna in handlingen just vid ett bestämdt ting. Med det tillägg, herr Odhner gjort, finner jag emellertid förslaget antagligt, hvarför jag, då lagutskottets hemställan torde hafva föga utsigt att vinna kammarens bifall, skall be att få instämma i herr Odhners yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, samt talmannen till proposition upptagit hvar och ett af de kvarstående yrkandena, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll det af herr Odhner under öfverläggningen framställda yrkande.

§ 9.

Härefter företogs till behandling statsutskottets utlåtande n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret.

Punkterna 1—12.

Biföllos.

Efter föredragning vidare af

Punkten 13, deruti utskottet hemställt, att en af Kongl. Maj:t gjord framställning om anslag till artilleriammunition för fartygen ej måtte af Riksdagen bifallas, begärdes ordet af

Chefen för sjöförvarsdepartementet, herr statsrådet Christerson, hvilken anförde: Herr greve och talman, mine herrar! Jag har icke begärt ordet för att hos kammaren göra någon hemställan om ändring af utskottes förslag i förevarande punkt. Jag har endast velat framhålla, att anskaffandet af den ifrågasatta ammunitionen kanske är af betydligt större vigt, än det möjligen kan hafva förefallit mer än en i denna kammare. Såsom bekant, afser man med uttrycket »utredning» den kvantitet krut, projektiler och antändningsmedel för kanonerna, som man för med sig på ett för

expedition fullt utrustadt fartyg. Kostnaden för anskaffandet af en utredning — den första utredningen — inbegripes i den anslagssumma, som begäres för sjelfva fartygets anskaffning. Men der-efter måste man genom extra anslag söka få en andra sådan utredning, som den moderna utvecklingen af artilleriet nu gör mera nödvändig än förut. Ty den qvantitet projektiler m. m., som man kan föra med sig om bord, är i hög grad begränsad och inskränkt dels af viktförhållandena, dels af det utrymme, som, med afseende på en praktiskt ordnad projektiltransport kan förefinnas. Om man nu tänker på den snabbhet, med hvilken elden afgifves från de mindre pjeserna, och om man dividerar det antal projektiler, som medföres, med det antal skott, som kunna afskjutas på t. ex. en minut — med våra 12 centimeters kanoner kan man äfven med noggrann sigtning skjuta 10 skott i minuten, men jag skall här blott beräkna 8 skott — så kommer man för dessa 12 centimeters kanoner till det resultatet, att vid oafbruten skjutning ammunitionen räcker i 21 minuter. För 57 millimeters kanonerna räcker den i 20 minuter och ungefär likaså för de närmast mindre slagen kanoner. Om man således tager i betraktande det behof, som kan komma i fråga under häftigt pågående eld, finna herrarne, att det icke är något stort antal projektiler, som beräknats per kanon. Har man då icke något förråd, som kan medföras på särskilda fartyg eller hemtas från särskilda förrådsplatser, blifva således kanonerna efter en sådan skjutning utan användning.

Den summa, som nu i år af Riksdagen blifvit begärd för det ifrågavarande ändamålet, utgör endast en fjerdedel af den summa, som enligt marinförvaltningens beräkning är erforderlig för anskaffandet af en andra artilleriammunitionsutredning för de år 1896 till nybyggnad anbefalda krigsfartygen. Orsaken härtill var, att man ville komma med så små kraf på extra anslag som möjligt. Då nu emellertid statsutskottet icke funnit skäl att tillstyrka Kongl. Maj:ts förslag, och således denna summa ej torde i år erhållas, måste Kongl. Maj:t nästa år återkomma, men måste då, på grund af att ett år gått förloradt, begära ett högre belopp, emedan de fartyg, för hvilka denna ammunition är afsedd, beräknas blifva färdiga nästa år. Jag vill därför nu uttala den förhoppningen, att både kommande Riksdags statsutskott måtte finna skäl att föreslå, och denna kammare å sin sida finnas villig att bevilja de medel, som äro erforderliga för anskaffandet af den ifrågavarande ammunitionen.

Vidare yttrades icke. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 14—16.

Bifölls.

I *punkten 17*, som härefter föredrogs, hemställde utskottet, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, måtte till ny docka i Karlskrona bevilja 475,000 kronor och deraf på extra stat för år 1898 anvisa 150,000 kronor.

*Angående
anslag till
ny docka i
Karlskrona.*

Angående
anslag till
ny docka i
Karlskrona.
(Forts.)

Herr Höjer begärde ordet och yttrade: Herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet skulle säkerligen blifva högst öfverraskad — och jag förmodar ganska angenämt öfverraskad — om den nu föredragna punkten bifölles, utan att någon den ringaste gensaga mot densamma i denna kammare förekomme. Jag skall emellertid be att för min ringa del få göra en sådan gensaga; egentligen för att uttrycka min förvåning öfver statsutskottets sätt att i år behandla det ifrågavarande anslaget, jemfördt med statsutskottets sätt att behandla det vid föregående riksdag. När samma Kongl. Maj:ts nådiga proposition var föremål för statsutskottets behandling för ett år sedan, blef den, såsom herrarne veta, afstyrkt af utskottet, och det utan att någon den ringaste reservation mot utskottets afstyrkande hemställan fans betänkanDET vidfogad från någondera kammarens ledamöter. Det fans visserligen en reservation vid punkten, afgifven af herrar Tamm, von Friesen och ett par andra af statsutskottets ledamöter, men denna reservation gälde blott en del af utskottets motivering, nemligen den del, som berörde två af herrar S. Palme och E. Svensson afgifna motioner. Jag vet nu icke, hvad det kan vara för nya skäl, som kommit till statsutskottets kännedom, eftersom utskottet vid denna riksdag helt och hållet ändrat ståndpunkt, ja, till den grad ändrat ståndpunkt, att mot utskottets hemställan om bifall till Kongl. Maj:ts proposition icke finnes en enda reservation, icke ens från någon ledamot af denna kammare. Alla de fakta, som kunnat inverka på frågans afgörande, voro till hufvudsaken kända redan vid föregående riksdag. För så vidt jag kan anses ega någon den ringaste kompetens att yttra mig i denna fråga, skulle väl hufvudskalet för ett bifall till detta anslag vara det, som anförts af marinförvaltningen i dess skrifvelse af den 17 september 1895, i hvilken skrifvelse marinförvaltningen framhåller önskvärdheten, jag vill icke säga nödvändigheten, af anskaffandet för de södra och vestra delarne af Sverige af en reparationsdocka för större pansarfartyg, lika den som förut finnes i Stockholm. Men, som sagdt, detta skäl för bifall till Kongl. Maj:ts nådiga proposition förefans äfven förra året. Något annat och nytt skäl, som kunnat föranleda denna fullständiga turnering i statsutskottets uppfattning af frågan, har jag icke kunnat finna, för så vidt det icke ligger i den omständigheten, att öfver-skottsmillionerna i år äro flera än i fjol. Skall man nu, därför att dessa millioner äro så många, se till att de så mycket hastigare rulla, ja, då har statsutskottet haft ett fullt tillräckligt skäl för sitt tillstyrkande af föreliggande anslag. Men skall man på gammalt prosaiskt vis anse, att äfven under de goda åren någon sparsamhet med statens medel bör iakttagas, då synes det mig, som om detta skäl i någon ringa mån bort verka derhän, att åtminstone någon eller några af denna kammares ledamöter i statsutskottet äfven i år inlagt reservation mot anvisandet af förevarande anslag.

Som jag icke kan inse, att frågan i år ställer sig annorlunda än i fjol, skall jag, herr talman, be att få yrka afslag å statsutskottets hemställan.

Härefter anförde:

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, herr statsrådet Christerson: Herr grefve och talman, mine herrar: Med afseende derpå att den föregående talaren yrkade afslag å den nu förevarande punkten, vill jag hemställa, huruvida någon anledning dertill förefinnes, då icke något annat skäl för detta yrkande förbragts, än att åsigtorna i frågan hos statsutskottets ledamöter, enligt talarens åsigt, skulle hafva varit olika i år mot i fjol. Min fulla öfvertygelse är dock, att så icke varit förhållandet. Jag erinrar mig nemligen mycket väl, att, vid de samtal jag i frågan hade med åtskilliga af dem i fjol, de framhöllo, att de gerna önskade att kunna finna tillgångarne tillräckliga för att tillstyrka detta anslags anvisande, men att de till följd af dåvarande förhållanden icke ansågo sig kunna göra det. Jag skulle därför tro, att orsaken till det ändrade förhållandet nu är af rent ekonomisk natur, och med fästadt afseende på det ökade antalet fartyg, som skola behöfva ständig tillsyn och noggrann vård, kan det ej vara annat än välbetänkt handladt af kammaren att bevilja den af Kongl. Maj:t äskade summan för den föreslagna dockans påbörjande.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Återstående *punkterna 18—20.*

Biföllos jemväl.

§ 10.

Föredrogs vidare bankoutskottets utlåtande n:o 4, med anledning af väckta motioner om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken.

Punkten 1.

Biföllos.

I *punkten 2* hemställde utskottet, att väckta motioner om inrättande af riksbankskontor i Karlskrona, Halmstad, Kristianstad och Venersborg ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I fråga härom anförde:

Herr Svensson från Karlskrona: Jag beklagar, att bankofullmäktige och bankoutskottet icke närmare ingått i pröfning af de skäl, som tala för inrättandet af ett riksbankens afdelningskontor i Karlskrona. Men då det icke finnes hopp om att nu kunna genomdrifva ett sådant beslut, skall jag icke framställa något yrkande, som afviker från bankoutskottets hemställan. Jag vill endast uttala den förhoppning, att min motion ett annat år må komma att röna ett välvilligare mottagande än den rönt i år.

*Angående
anslag till
ny docka i
Karlskrona.
(Forts.)*

Jag skall, såsom sagdt, icke framställa något yrkande, afvikande från bankoutskottets hemställan.

Vidare yttrades icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

*Angående
ändring af
§ 19 mom. 5
och 6 i för-
ordningen om
strafflagens
införande.*

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 20, i anledning af väckt motion angående ändring af § 19 mom. 5 och 6 i förordningen om strafflagens införande, i hvilket utlåtande utskottet hemställde, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr P. Waldenström väckta motion, n:o 44, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr A. Hedin begärde ordet och yttrade: Herr talman! Jag trodde att någon annan i kammaren skulle begära ordet för att anställa några betraktelser öfver förevarande lagutskottsbetänkande — äfven det enhälligt likasom samma utskotts betänkanden rörande lagmanstitelns införande och om användning af bättre papper till offentliga handlingar, genom hvilka betänkanden lagutskottet frät så obestriddliga triumfer — men då så icke skett, och ehuru jag väl kan förstå, att det icke kan tjena till något praktiskt ändamål att tala något om den motivering, som utskottet här begagnat, vill jag dock — jag kan rent ut säga för att freda mitt samvete — till protokollet anföra, att jag icke kan godkänna ett sådant uttalande som det, att nu gällande allmänna bestämmelser om häktning hvarken skulle vara för stränga eller, rätt tillämpade, böra föranleda något obehörigt ingrepp i den enskilde medborgarens frihet. Jag förstår nog, att det vid detta tillfälle likasom vid flere andra kommer att visa sig, att kammaren tager det mycket lätt, då det är fråga om att utsträcka häktningsrätten, och lika lätt, då någon väcker förslag om att till skydd för den enskilde medborgarens frihet inskränka godtycket i detta nödvändiga onda. Jag tillåter mig erinra derom, att Riksdagen år 1875 till Kongl. Maj:t aflät ett förslag med anhållan om fastställelse derå, hvilket skulle hafva medfört en sådan utvidgning i häktningsrätten, att en person skulle kunnat arresteras på misstanke för brott af den beskaffenhet, att det kunde försonas med lägsta bötesbeloppet. Det är Riksdagens skrifvelse n:o 43 för år 1875. Från olyckan och skammen att hafva infört en sådan bestämmelse i svenska lagstiftningen räddades Riksdagen af högsta domstolen. Emellertid blef resultatet i stället 1878 års mindre vansinniga och mindre ohyggliga utsträckning af häktningslagen, men äfven den betänklig nog. Jag har därför skäl för mitt uttalande, att jag på förhand vet, att Riksdagen betraktar sådana frågor, som utsträckning af rätten att göra ända på en människas personliga frihet, med mycket lätt sinne. Och detta föreliggande utskottsbetänkande visar också, att, åtminstone hvad på lagutskottet beror, man icke har att vänta mycken sympati eller medverkan,

om man syftar till att i någon mån inskränka den godtycklighet, till hvilken detta, såsom jag nyss sade, nödvändiga onda, den preventiva häktningsrätten, kan föranleda.

Lagutskottet har nu här sagt, att »nu gällande allmänna bestämmelser om häktning synas utskottet hvarken för stränga eller, rätt tillämpade, böra föranleda något obehörigt ingrepp i den enskilde medborgarens frihet». Till en början ber jag att få erinra derom, att detta tal om rätt tillämpning af en lag, hvilket spelade en viss temligen meningslös rol under en föregående diskussion här i dag, kunde man helt enkelt sluta ut ur en allvarsam diskussion. Ty det lär vara tydligt för alla, åtminstone är väl ingen, som öppet vill vidgå något annat än det, att, då tre instanser fält, hvar sin olika dom, de dock gjort det i den öfvertygelsen, hvar och en af dem, att de fält den rätta domen. Hvad tjenar det då till, hvar kommer man med detta orimliga sätt, med att förklara: »ja, det skulle icke ha blifvit så, om de rätt tillämpat lagen och fält en rätt dom». Är det då jag, som skall bedöma detta, tillkommer det en och hvar att förklara, att hela felet ligger deruti, att domstolen dummat sig eller, än värre, att den med afsigt fält en orättfärdig dom. Det går ju icke an att resonera på det viset.

Att nu för öfrigt lagutskottets omdöme om häktningslagen ej är hållbart, skall jag bevisa med ett ofta återopadt exempel, som jag aldrig skall upphöra att nämna i slika fall. Man kan icke säga, att den häktningslag icke är för sträng, som tillåter, att välfräjdade personer blifva häktade på misstanke för ett brott, hvars verklighet icke blifvit konstateradt, på misstanke för ett brott, som icke utaf dem blifvit begånget och icke af någon annan heller — emedan brottet icke alls egt rum. Det är hvad som hände i Kristinehamns-målet. Ett par välfräjdade personer häktades på misstanken för ett brott, som aldeles icke existerade — skall detta nu undanskyllas med den förklaringen: »ja, lagen blef icke rätt tillämpad, hade den blifvit det, så hade icke något obehörigt ingrepp i den enskilde medborgarens frihet egt rum»? Nej, man måste väl antaga, att lagen var rätt tillämpad, när hofrätten och högsta domstolen, båda två, ogillade det af justitieombudsmannen föranstaltade åtalet och förklarade, att denna namnkunniga rådstufvurätt icke gjort sig skyldig till embetsfel, icke ådragit sig ansvar eller någon skadeståndsskyldighet.

Jag tillåter mig, herr talman, att läsa upp en liten bit ur justitieombudsmannens — den hedersmannen Frömans — berättelse till 1893 års Riksdag.

»Jag tillåter mig antyda», säger han, »att, sen det visat sig, att en domstol ansvarsfritt fått hålla en person i häkte på misstanke för ett brott, hvars verklighet ej var på ett tillfredsställande sätt ådagalagd, utan att göra sig mödan att närmare utreda förhållandet, ehuru sådant med den allra minsta grad af omtanke och besvär kunnat försiggå, anledning är att befara, det andra domstolar skola följa detta exempel och undandraga sig besväret med utredning af förekommande brottmål till och med då verklig-

*Angående
ändring af
§ 19 mom. 5
och 6 i för-
ordningen om
strafflagens
införande.*

(Forts.)

*Ängående
ändring af
§ 19 mom. 5
och 6 i för-
ordningen om
strafflagens
införande.
(Forts.)*

heten af brott, för hvilka personer beröfvats sin frihet, synes tvivelaktig; och denna farhåga manar mig att fästa lagstiftarens uppmärksamhet på angelägenheten deraf att i sammanhang med de flera ändringar i rättegångsordningen, som af omständigheterna kraftigt påkallas, vara betänkt på anställande af lagkunniga försvarare att i rättegången biträda för brott häktade och tilltalade personer.»

Inför det faktum, som jag nu erinrat om, och på hvilket justitieombudsmannen Frömans nyss upplästa ord häntydde, hvar kommer man med ett sådant talesätt som detta, att om blott lagen rätt tillämpas, så är lagen bra? Jag kan för min del icke finna annat än att, när hofrätten och högsta domstolen frikände rådstufvurätten i Kristinehamn, hofrätten och högsta domstolen gjorde det därför, att de funno, att rådstufvurätten icke olagligen förfarit, och att icke något kunde läggas den till last. Hvilka slutsatser har jag då att draga deraf, om icke att det finnes något fel i den lag, som på det sättet kan ansvarsfritt tillämpas, för att begagna Frömans ord, och att, så länge den är kvar, man icke eger rättighet att fälla ett sådant omdöme om den nuvarande häktningsslagen, som lagutskottet gjort, om också utskottet kommer med all den auktoritet, som lagutskottets rättslära ledamöter hvar för sig och i synnerhet i förening kunna besitta.

Jag kallade nyss rätten att på misstanke kunna häkta en person för ett nödvändigt ondt, och deruti ligger enligt min tanke, att den icke bör sträckas längre än nödvändigheten, det vill säga den nödiga omsorgen om samhällets säkerhet, det påkallar. Nu kan jag för min del aldeles icke medge, att, när Riksdagen år 1875 skref och föreslog ett tillägg uti häktningsslagen af den beskaffenhet, att man skulle få häkta en person på misstanke för ett brott af den beskaffenhet — att det skulle kunna försonas, om det blef ådaga-lagdt — med lägsta bötesbeloppet, man då endast har iakttagit hvad nödvändigheten kräfver; enligt min tanke har man der gått långt utöfver hvad rimligheten tillåter. Riksdagens skrifvelse den gången börjar med dessa ord: »Hos Riksdagen har kommit i öfvervägande, hurusom det förhållandet, att våldsgerningar och fridsbrott under senare tider betydligt tilltagit, i synnerhet bland den delen af befolkningen, som på främmande orter till stor mängd erhållit tillfällig arbetsförtjenst vid allmänna arbeten, icke torde böra lemnas utan uppmärksamhet, utan föranleda någon åtgärd för dessa brotts hämmande.» Nu synes det aldeles gifvet, att, när man konstaterat något sådant, som i dessa rader uppgifvits, den första åtgärden borde hafva varit den, att man anställt tillräcklig polisstyrka på sådana orter, som här antydhas, der oordningar, fridsbrott och våldsgerningar förekommit. Det hade naturligtvis, som sagdt, varit det första, man skulle hafva gjort, att se till att ordningsmagten på sådana ställen blifvit tillräckligt representerad, men jag kan alls icke se, att påpekandet af ett sådant förhållande bör föranleda en sådan framställning, som Riksdagen då gjorde och från hvilken vi lyckligtvis räddades genom högsta domstolens ingripande.

Vidare begagnar jag tillfället för att påpeka, att häktningslagen, huru den än må komma att lyda, äfven om den blefve mycket mindre godtycklig än hvad den efter mitt förmenande nu är, fordrar ett komplement uti en lagstiftning om rätt till ersättning för oskyldigt häktade och dömda. Vi hafva en sådan, lagen af år 1886. Den föranleddes, det är ju allmänt bekant, närmast och hufvudsakligast just utaf det ohyggliga så kallade falskmyntareålet i Kristinehamn. Den lagen är så beskaffad, att den närmast står såsom — ja, låtom oss begagna ett mildt uttryck, det öfverensstämmer med mitt lynne det — såsom ett blad, som tar upp en plats i författningssamlingen.

Jag gjorde mig underrättad hösten 1895 om huru stort antal oskyldigt häktade och dömda hade hos Kongl. Maj:t gjort framställning om ersättning på grund af denna lag och huru många som fått sådan, och jag fann då, att Kongl. Maj:t varit i tillfälle att bevilja sådan ersättning åt 5 af 40 sökande. Om en del utaf de mål, der Kongl. Maj:t hade svarat nej, har jag tagit kännedom, och jag vågar säga, att jag tror, att det stora flertalet af denna kammare skulle i likhet med mig finna det vara, såsom jag på ett annat rum en gång sagt, upprörande, icke att Kongl. Maj:t svarade nej, utan att Kongl. Maj:t måste svara nej, det vill säga att Kongl. Maj:t icke kunde enligt lag bevilja den utaf rättvisans och billighetens skäl påkallade ersättningen, därför att lagens bestämmelser äro så ytterst trånga, att det endast i något ytterst sällsynt fall kan inträffa, att man uppfyller dessa vilkor för erhållande utaf skadestånd. Men därför har jag också funnit det — jag upprepar äfven det ännu en gång — mycket beklagligt, att Kongl. Maj:ts rådgifvare icke utaf denna nu 10 à 12 års långa erfarenhet om lagens alldeles otillfredsställande beskaffenhet låtit sig förmås att föreslå en utvidgning utaf denna lags trånga gränser. Jag har framställt önskuingar derom åtminstone ett par gånger här, men naturligtvis utan att lyckas därför vinna något intresse från regeringens, särskildt ifrån chefens för justitiedepartementet sida. Jag begagnar tillfället att påpeka detta, så mycket hellre som af en ärad kamrat på stockholmsbänken en motion väckts i sistnämnda ämne, och hoppas jag, när den kommer före, att åtminstone Andra Kammaren skall visa sig mera intresserad utaf att göra 1886 års lag effektiv, än regeringen hittills visat sig vara. Det är i sjelfva verket eljest, om det skall fortgå såsom det varit hittills, anledning befara, att den tanke blir allmän, att 1886 års lag, efter en så lång erfarenhet om hvad litet den duger till, står i författningssamlingen såsom ett hyckleri, som skall tjena till bevis på att äfven vi äro moderna och humana, under det att den i sjelfva verket utgör ett hinder för en verklig reform i öfverensstämmelse med nutidens humanitära sträfvan.

Då jag i öfrigt icke skulle kunna instämma med sjelfva den form, som motionären gifvit åt sitt förslag, har jag icke något yrkande att göra.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

*Angående
ändring af
§ 19 mom. 5
och 6 i för-
ordningen om
stafflagens
införande.*

(Forts.)

§ 12.

Om ändrad
lydelse af
18 kap. 15 §
strafflagen.

Föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 21, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 18 kap. 15 § strafflagen.

I berörda, inom Andra Kammaren afgifna motion, n:o 45, hade herr P. Waldenström hemställt, att Riksdagen för sin del måtte besluta sådan ändring af strafflagen kap. 18 § 15, att orden »högst tjugo riksdaler» utgå, men hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I fråga härom anförde:

Herr Waldenström: Ehuru naturligtvis en diskussion om denna motion här i kammaren nu icke kan hafva någon praktisk betydelse, skall jag dock be att få säga några ord med anledning af den motivering, på grund af hvilken utskottet har funnit sig föranlåtet att afstyrka bifall till densamma.

Det är ju alldeles gifvet hvad utskottet säger, att »den, som är hängifven åt fyllerilasten, icke lär lära sig rättas derigenom, att han drabbas af allt högre bötesstraff vid upprepade förseelser uti ifrågavarande hänseende». Det har jag väl icke heller tänkt, och icke heller hafva andra tänkt det, men jag har tänkt såsom andra, att bötesstraffet skall ha en viss afskräckande betydelse, och att högre bötesstraff har en mera afskräckande kraft än ett lägre bötesstraff, och därför har jag ansett det olämpligt, att lagen bestämmer 20 kronor såsom *högst* bötesstraff, hvartill man skulle kunna dömas för fylleriförseelse.

Vidare säger utskottet, att »nykterheten i allmänhet bättre främjas på andra vägar än genom höjda straffbestämmelser mot fylleri». Ja, ingen kan vara mera villig än jag att erkänna detta, och jag tror, att jag i min ringa mån deltagit i nykterhetsarbetet just från den synpunkten. Men detta hindrar icke, att det kan vara lämpligt, att äfven fyllerilasten belägges med straff, som kan vara egnadt att afskräcka från dess utöfning. Jag tänker, att det är sammalunda på andra områden. Icke lär väl tjuften förbättras därför, att han får plikta, och icke lära väl de höjda bötesstraffen förbättra honom heller. Men jag anser, att de höjda bötesstraffen skola innebära en kraftigare varning och hafva större magt att afskräcka honom från förseelsens upprepande.

Herr talman! På grund af hvad jag nu har anfört skall jag anhålla, att Andra Kammaren måtte bifalla min motion. Det är ju besynnerligt, att domaren, huru förhållandena än må gestalta sig, skall vara absolut förhindrad att ådöma en person för fylleriförseelse högre straff än 20 kronors böter eller vid böternas förvandling fem dagars fängelse.

Herr Persson i Tällberg: Om jag kunde tro, att ett bifall till motionärens förslag skulle i någon mån kunna befrämja nykterheten, skulle jag vara den förste att yrka bifall till det-samma. Men då jag det inte kan tro, är det naturligt, att jag anser, att det sätt, hvarpå utskottet här behandlat och besvarat

förslaget, är det rätta. Det kan emellertid äfven ur en annan synpunkt ifrågasättas, huruvida det är rättvist att nära nog i det oändliga utsträcka latituden för straffbestämmelserna för förseelser i detta hänseende, då ju staten så att säga har skyddat de många snaror, som äro utlagda på vägen för dessa, som hafva lätt att falla offer för dryckenskapslasten. Jag tror icke, och motionären tror heller icke, att den, som är hemfallen åt dryckenskapslasten, förstär att supa efter någon taxa, som finnes bestämd i våra strafflagsbestämmelser, så att han t. ex. resonnerar som så, att, om han finge böta högst 20 kronor, han skulle taga sig 3, 4 super till, men, då böterna äro utsträckta ända till 500 kronor, han måste akta sig. Jag tror som sagdt icke för min del, att så är förhållandet. Och man borde kanske rigta sina bötesbestämmelser åt annat håll i detta afseende. Jag vill icke nu derom yttra mig, men herrarne förstå mycket väl hvad jag menar.

Men det finnes ännu en annan omständighet, som gör det högst olämpligt att höja ifrågavarande bötesstraff, och det är sjelfva ordalydelsen i nu ifrågavarande paragraf i strafflagen. Jag skall taga mig friheten att uppläsa paragrafen, sådan den lyder: »Öfverlastar sig någon af starka drycker så, att af hans åtbörder eller orediga sinnesförfattning synbarligen märkas kan, det han drucken är, och träffas han i sådant tillstånd å väg, gata eller annat allmänt ställe; straffes, för fylleri, med böter, högst tjugo riksdaler.» Nu tror jag, att våra domare här i kammaren skola gifva mig rätt i, att denna lagbestämmelse tillämpas så, att, om en person träffas på en byväg, som icke är allmän väg, personen icke är straffbar, utan att han måste anträffas på något offentligt ställe. Således är här skillnad mellan byväg och allmän väg eller landsväg. Det inträffade för ej så länge sedan, vid ett tillfälle, att jag kom tillsammans med tre allmänna åklagare och desse framstälde den frågan till mig: »kan riksdagsman säga mig hvad som är förbjudet i lagen, antingen att öfverlasta sig med starka drycker eller att gå på allmän landsväg?» Frågan låter något ironisk, men såsom denna lagparagraf är affattad, och såsom den i allmänhet, såvidt jag vet, tillämpas, är förhållandet det, att, om jag håller mig på en viss plats, jag slipper böta, men om jag kommer öfver gränsen, en gräns, som godt kan sägas vara af slumpen utstakad, jag är underkastad böter. Det vore således enligt mitt förmenande lämpligt, att en ändring i denna paragraf i det syftet vidtages hellre än att höja böterna.

Jag skall icke vidare upptaga kammarens tid, utan be att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Ohlsson från Vexjö; Herr talman! Mine herrar! Den förseelse, som i strafflagen benämnes fylleri, bestraffas, som herrarne veta, med böter, lägst 5 och högst 20 kronor, eller om böterna skola förvandlas till urbota straff, med lägst 3 och högst 5 dagars fängelse. I äldre lag var straffet för fylleriförseelse vida lägre. Den nuvarande strafflatituden torde med afseende å förseelsens beskaffenhet kunna anses fullt tillräcklig, helst som vi veta,

Om ändrad
lydelse af
18 kap. 15 §
strafflagen.
(Forts.)

att äfven andra påföljder för fylleriförseelse kunna inträda, i det en drucken kan tagas i förvar eller sättas i fängelse, tills han blir nykter. Uppträder någon i drucket tillstånd vid marknader, auktioner eller andra sådana sammankomster, kan han afvisas eller tagas i förvar, om det befinnes nödigt. Att nu, på sätt motionären ifrågasatt, skärpa straffet ända derhän, att en person blott och bart därför, att han anträffas drucken på väg, gata eller annat allmänt ställe, och utan att han på allra ringaste sätt träder någon enskild persons rätt för när, skulle kunna fällas till böter af ända till 500 kronor eller, — hvilket väl oftast kommer att inträffa — få undergå deremot svarande fängelsestraff af ända till 53 dagars fängelse, det förefaller — med den rättsuppfattning, som råder här i landet, och vid jemförelse med straffen för många andra förseelser — uppenbarligen vara orimligt. Riksdagen har icke heller vid föregående tillfällen, då denna fråga bragts å bane, varit benägen att medverka till straffskärpning för fylleri. Då emellertid motionären icke tyckes hafva blifvit öfvertygad af lagutskottets skäl, utan framhårdar i sin åsigt om lämpligheten af straffskärpning härvidlag, skall jag tillåta mig att erinra om ett anförande af en framstående ledamot i denna kammare, som i en med den förevarande nära sammanhängande fråga vid sistlidet års riksdag i kammaren gaf uttryck åt helt andra åsikter. Jag återgifver yttrandet därför, att jag tror mig veta, att motionären hyser mycken tilltro till hvad den ifrågavarande ledamoten tänker och säger. Det var då fråga om inrättande af s. k. drinkareasyler. Det åsyftade yttrandet är helt kort. Det lyder så här:

»Då den åsigten allt mer gör sig gällande, att dryckenskapen icke blott är en last, äfven om den i regeln börjar såsom en last, utan en sjukdom, hvilken bör som sådan behandlas, så torde tiden vara inne att tänka på, hvad staten må kunna göra för att bereda alkoholister den sjukvård, som de behöfva, ehvad det nu bör ske genom särskilda vårdanstalter eller genom särskilda afdelningar af de sjukvårdsanstalter, som redan finnas.

Är alkoholismen en verklig sjukdom, så synes det icke vara lämpligt att söka bota densamma genom borgerliga straff, såsom böter och fängelse, hvarigenom den vanligen redan fattige drinkaren och hans familj endast ännu mer utarmas, och ej blott det, utan äfven förnedras till oberäknelig skada för hans karakter, som, redan förut svag, än mer försvagas genom känslan af att vara utstött och föraktad».

Vidare säger samme framstående ledamot af kammaren, sedan han yttrat sig om personer, som lida af ett oemotståndligt dryckenskapsbegär: »Huru en person i sådant tillstånd bör bedömas, torde ännu icke vara en afgjord sak. Som bekant, straffas han under närvarande förhållanden med »böter för fylleri», när han faller för sitt olyckliga begär på ett förargelseväckande sätt. Och om han blir alldeles förfallen, kan han dömas till allmänt arbete. Emellertid börja allt flere och flere röster att höja sig, som fråga, om detta är rätt, och om icke den arme drinkaren, som kommit i ett sådant tillstånd, snarare bör behandlas såsom sjuk, än såsom

brottslig, äfven om han — hvilket dock, såsom bilagan visar, icke alltid är fallet — genom eget förvällande bragt sig deri.»

Den ledamot jag nu citerat, det är — herr Waldenström från Gefle.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Waldenström: Det lider enligt min tanke icke något tvifvel, att en menniska kan genom dryckenskap komma till ett sådant tillstånd, att det bör betraktas såsom en sjukdom. Som bekant, kallas också denna sjukdom af läkare för »Alcoholismus chronicus». Men deraf följer icke, att hvar och en menniska, som super sig full, och som visar sig drucken på torg eller gator eller allmänna vägar, är att betrakta som en sjukling. Jag trodde icke, att jag skulle behöfva upplysa herr Ohlsson från Vexjö om ett så enkelt förhållande.

Herr Ohlsson från Vexjö: Ja, kan herr Waldenström sammanjemka sina uttalanden från i fjor och i år i denna fråga, har han större sammanjemkningsförmåga, än jag har. Såvidt jag kan bedöma, är herr Waldenströms uppfattning denna: antingen skall den, som hängifver sig åt dryckenskap, och gör sig skyldig till fylleriförseelse sättas in i drinkareasy, eller också skall han hållas, — helst så länge som möjligt — i fängelse. Jag tror deremot, att kammarens ledamöter i allmänhet äro mera benägna att låta en sådan person få — så långt lämpligt är — åtnjuta sin frihet och vistas i friska luften. Det länder honom också bestämdt till större gagn.

Herr Waldenström: Till svar på det, som herr Ohlsson nu sist sade, vill jag nämna, att för mig icke existerar detta antingen — eller. Det tyckes, som om jag behöfde upprepa samma sak, som jag nyss sade, för att få in det i hufvudet på herr Ohlsson. Det är ju alldeles klart, enligt min uppfattning, och icke blott enligt min, utan äfven enligt andras, att dryckenskapens utöfning i de flesta fall är en last. Men å andra sidan är det lika klart för mig som för andra, att en person kan komma till ett sådant tillstånd, då hans dryckenskap är att betrakta mera såsom en sjukdom. Och i de båda olika fallen bör han behandlas på olika sätt.

Herr Ohlsson tyckte, att en drinkare icke borde komma i fängelse, utan att han i stället behöfde att få vara i friska luften. Ja, hvarför säger då vår lag, att, om man träffar honom på allmän väg eller torg, med andra ord ute i friska luften, så skall man taga vara på honom och häkta honom, tills han blir nykter? Det ansåg herr Ohlsson mycket berättigadt. Att jag skulle sagt, att en drinkare bör hållas *så länge som möjligt* i fängelse, det har herr Ohlsson gripit jag vet icke hvarifrån, men i — luften fans det icke att taga, och icke på något annat ställe heller.

Herr Jansson i Krakerud: Jag tror, att man bör betrakta denna fråga från praktisk synpunkt. Jag satt här under diskus-

*Om ändrad
tydelse af
18 kap. 15 §
strafflagen.
(Forts.)*

*Om ändrad
lydelse af
18 kap. 15 §
strafflagen.
(Forts.)*

sionen och tänkte mig ett exempel. Om en fiskare sätter ett lockbete på sin krok och kastar ut den i sjön för att få en fisk, och så en fisk nappar och det lyckas att dra upp honom — skulle då någon af herrarne tycka det vara rim och reson, om man, sedan man fått fisken att nappa på detta lockbete, skulle straffa honom därför?

På samma sätt går ju staten tillväga med afscende på spirituosaförsäljningen. Den inrättar ju krogar och utskänkningsställen i städerna på de platser, der man anser, att man kan träffa en mängd personer, som af dessa skyltar lockas att gå in och taga sig en sup; och dessutom är det ju också föreskrifvet i förordningen, huru många procent alkohol bränvinet får innehålla. Man vet mycket väl, att de, som konsumera denna spritvara, blifva druckna. Men då är det väl orimligt att höja de straffbestämmelser, som redan finnas. Jag skulle hellre vilja vara med om att taga bort dem, ty då allmänheten får rätt att supa bränvin och man gör mycket för att nämnda allmänhet må komma i tillfälle dertill, så att staten äfvensom kommunerna skola få goda inkomster, då är det väl något hårdt att straffa dem för det de nappa på detta lockbete.

Jag läste för några dagar sedan i en tidning, att hamnarbetarne i Stockholm beslutat att ingå till öfverståthållarämbetet med anhållan, att krogarne skulle tagas bort vid hamnarne. Ännu har jag dock icke sett, att dessa hamnarbetare gått i författning om att ingifva denna ansökan. Men när man ser, att arbetarne vilja blifva befriade från frestelsen att konsumera bränvin, enär de känna sig oförmögna att stå emot denna frestelse, och att de göra alla ansträngningar för att blifva af med krogarne, då synes detta mig bevisa, att, då arbetarne gå in på krogen, sker det icke för att dricka sig druckne, utan att de oftast gå in dit, därför att de äro hungriga och vilja hafva litet mat och en sup. Men hungriga, som de äro, kunna de icke beräkna, huru stor qvantitet bränvin de tåla; och så blir följderna i alla fall, att de blifva druckna, därför att de ej förut fått tillräckligt med mat för att kunna motstå alkoholens verkningar. Man kan därför säga, att arbetarne i många fall äro mera oskyldiga till, att de blifva druckne, än staten. Då jag således häraf kan finna, att staten är mera skyldig än de, som konsumera bränvinet, till att desse blifva druckne, kan jag för min del icke vara med om att höja straffbestämmelserna för folk, som blifva fulla af bränvin, som innehåller så och så mycket alkohol — det är alldeles naturligt och kan icke undvikas.

Jag skall således be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Waldenström: Ja, om jag hade sådana åsigter, som herr Jansson i Krakerud nu uttalat, skulle jag också yrka icke blott på nedsättning i straffbestämmelserna utan på deras borttagande, ja kanske på straffets öfverflyttande åt ett helt annat håll, såsom herr Daniel Persson antydde. För min enskilda del tror jag visserligen, att vår nuvarande rusdryckslagstiftning laborerar med ganska betydliga brister, som böra afhjelpas, men att säga,

att statens sätt att ordna rusdryckshandteringen i vårt land går ut på att locka människor till dryckenskap och skapa fyllbultar, och att i detta afseende likna staten vid en fiskare, som sätter ut bete för att locka fisken att nappa och fastna på kroken, det är enligt min åsigt en öfverdrift och innebär en mycket stor orättvisa, till hvilken jag för min del icke vill göra mig skyldig.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt propositioner af herr talmannen gifvits å hvarterdera af de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 13.

Slutligen föredrogs lagutskottets utlåtande, n:o 22, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 47 § i förordningen om landsting, i hvilket utlåtande utskottet hemställde, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *A. V. Ljungman* afgifna motion, n:o 3, icke måtte af Riksdagen bifallas; och anförde dervid

Herr Ljungman: Vid genömläsandet af detta betänkande har jag funnit, att lagutskottet i denna fråga vidhållit sin felaktiga uppfattning från i fjol, samt att det visserligen sökt vederlägga min åsigt, men gjort detta på ett sätt, som lyckligtvis torde vara enastående i sitt slag.

I min motion har jag anført flera prejudikat med hänvisning dels till den tillgängliga samlingen af kongl. bref, resolutioner etc. angående tillämpning af kommunalförordningarna och dels till den af justitierådet Hammarskjöld utgifna handboken i kommunallagarne. Utskottet säger med anledning af citaten, att de ingen ting betyda, »enär i de fall, på hvilka motionären anført exempel, då landstingsbeslut, hvarigenom vederbörande landstingsområde blifvit med afseende på utgörandet af vissa afgifter fördeladt i områden med olika eller särskild beskattning för vissa ändamål, blifvit gällande, sådant berott derpå, att frågan om ett dylikt besluts öfverensstämmelse med de i förordningen om landsting stadgade grunder icke genom besvär dragits under vederbörande myndighets pröfning». Nu är förhållandet det, att af de anförda landstingsbesluten har det från Jemtland anförda — hvarigenom Jemtlands läns landsting, för utgörande af bidrag till en jernvägsanläggning, indelat kommunerna i skilda områden — öfverklagats, men blifvit af Kongl. Maj:t stadfast. Det är således den ensa vederläggningen. Den andra är, att de andra prejudikaten grunda sig på, att landsting ingått till Kongl. Maj:t med anhållan om stadfästelse af dylika beslut, och att sådan fastställelse äfven gifvits. Utskottet tyckes således föreställa sig, att Kongl. Maj:t skulle hafva fastställt *olagliga* beslut, och att Riksdagens konstitutionsutskott vid sin granskning af statsrådsprotokollen icke skulle anmärkt ett sådant förhållande, i trots af att, såsom bekant, just utslagen rörande dylika kommunala besvär äro de, som noggrannast pläga granskas.

Då utskottet åberopar sig på de besvär, jag anført och bifogat min motion såsom bevis för, att en majoritet verkligen kan vara allt annat än rättvis mot en minoritet, samt såsom stöd för sin uppfattning omförmäler, att dessa besvär blifvit af Kongl. Maj:t ogillade, så bevisar detta senare förhållande alldeles icke något för *utskottets* sak, ty om de besvär, jag anført, varit besvär liknande dem, som blifvit anförda i Jemtland, och Kongl. Maj:t icke fastställt utan ogillat indelningen i olika områden med olika skattskyldighet, *då* hade det varit ett bevis för utskottets sak, men så är icke förhållandet. De besvär, som här omnämnas, hafva blifvit ogillade på den grund, att beslutet i fråga ansågs vara ett blott förberedande beslut och icke egde juridiskt bindande kraft, hvarför naturligtvis under sådana förhållanden besvär icke kan leda till önskad åtgärd förr, än definitiva beslut med juridiskt bindande kraft fattats.

Utskottet synes äfven utgå från den förutsättningen att, ifall motionen antoges, den skulle medgifva något slags *lokalt veto* åt skilda kommuner, men om man genomläser motionen i dess helhet, skall man finna, att den icke innehåller annat än vissa föreskrifter beträffande ärendenas behandling inom landstinget, så att, när fråga väckts derom, att olika trakter skola bidraga olika till utgifter för ett visst ändamål, denna fråga skall afgöras *före* hufvudfrågan. Men motionen ger icke en minoritet den allra minsta rätt, som den icke redan har.

Att det emellertid skulle medföra en obestridlig förmån, att landstingsförordningen i ifrågavarande fall blefve *förtydligad*, torde vara klart; och detta bevisas just af den bilaga, som är fogad till motionen, då ju denna ådagalägger, hurusom man i ett landsting velat afgöra frågor om uppskof och om olika taxeringsgrund för skilda trakter, *efter* det att hufvudfrågan afgjorts. Med en sådan lydelse deremot, som jag här velat gifva paragrafen i fråga, skulle ju något dylikt vara alldeles omöjligt. Hvad min motion afser, är således blott *klarhet* i författningen, en sådan klarhet nemligen, hvarigenom en minoritet vunne större utsigt att kunna få en densamma rörande fråga allvarligt diskuterad.

Då emellertid Första Kammaren redan bifallit utskottets hemställan, skall jag icke göra något yrkande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgörömalen beviljades:

herr *O. Melin* under 5 dagar från och med den 11 dennes,

herr *C. G. A. Bergendahl* under 5 dagar från och med den 12 dennes, samt

herr *O. Erickson* i Bjersby under 5 dagar från och med den 12 dennes.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, n:o 2, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 30 regeringsformen;

statsutskottets utlåtande och memorial:

n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet; och

n:o 31, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens sjetta hufvudtitel;

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande, n:o 2, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående Kongl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på afdelningar, dels ock Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om höjning af anslaget till högsta domstolen och nedre justitierevisionen;

bevillningsutskottets memorial:

n:o 6, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande åtskilliga punkter af bevillningsutskottets betänkanden n:is 2 och 3, angående vissa delar af tullbevillningen; och

n:o 7, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande punkten 1:o af bevillningsutskottets betänkande n:o 4, i anledning af väckta motioner om ändringar i kongl. förordningen angående stämpelafgiften den 9 augusti 1894; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 23, i anledning af väckt motion om tillägg till kongl. förklaringen den 9 juni 1893 angående förbud mot öppnande till salu å sabbatstid af bod, der tobak eller hvad deraf är förfärdigadt, hålles till salu;

n:o 24, i anledning af väckt motion angående ändrade grunder för den kommunala beskattningen;

n:o 25, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af lagen angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse; och

n:o 26, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af 13 § i kongl. förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,47 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böö.

Fredagen den 12 mars.

Kl. $\frac{1}{3}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 5 dennes förda protokoll.

§ 2.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 9, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar.

§ 3.

Efter föredragning af Kongl. Maj:ts proposition om ändring af § 4 i nådiga förordningen angående bevilningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter den 2 december 1892, beslöt kammaren öfverlemna samma proposition till behandling af bevilningsutskottet. Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af tre till förra hospitalshemmanet $\frac{5}{8}$ mantal Stäfvie n:o 19 i Malmöhus län hörande lägenheter, som härefter föredrogs, hänvisades till statsutskottet.

§ 4.

Föredrogs och bordlades för andra gången:
konstitutionsutskottets utlåtande n:o 2, samt
statsutskottets utlåtande n:o 8.

§ 5.

Efter föredragning vidare af statsutskottets memorial n:o 31, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande

anslagen under riksstatens sjetta hufvudditel, blefvo de af utskottet i nämnda memorial föreslagna voteringspropositioner af kammaren godkända.

§ 6.

Föredrogs och bordlades ånyo sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 2.

§ 7.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets memorial, n:o 6, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande åtskilliga punkter af bevillningsutskottets betänkande n:is 2 och 3, angående vissa delar af tullbevillningen.

De af utskottet i detta memorial föreslagna voteringspropositioner godkändes, och hvad utskottet i öfrigt hemställt bifölls.

§ 8.

Likaledes blef, efter föredragning af bevillningsutskottets memorial, n:o 7, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande punkten 1:o) af bevillningsutskottets betänkande n:o 4, i anledning af väckta motioner om ändringar i kongl. förordningen angående stämpelafgiften den 9 augusti 1894, den af utskottet i berörda memorial föreslagna voteringsproposition af kammaren godkänd.

§ 9.

Föredrogs men blefvo ånyo bordlagda lagutskottets utlåtanden n:is 23, 24, 25 och 26.

§ 10.

För motions afgifvande hade sig anmält herr *J. Johansson* i Noraskog, hvilken aflemnade en motion, n:o 161, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jernvägsanläggningar för statens räkning.

Denna motion begärdes på bordet och bordlades.

§ 11.

Under erinran om det af kammaren åt herrar talmän meddelade uppdrag att bestämma tiden för behandling af ännu oafgjorda delar af konstitutionsutskottets memorial, n:o 1, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i grundlagarne, tillkännagaf herr talmannen, att enligt mellan herrar talmän träffad öfverenskom-

melse, samma memorial i hvad det afsåge det från 1896 års riksdag hvilande förslaget om ändring i 2 § 4:o tryckfrihetsförordningen i fråga om meddelande af utdrag af det i riket inrättade straffregister (sid. 10 och 11 i betänkandet) komme att till behandling företagas onsdagen den 17 mars och hemstälde i sammanhang härmed herr talmannen, att kammaren måtte besluta, att ifrågavarande memorial skulle å föredragningslistan för nämnda dag uppföras främst bland de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

Denna herr talmannens hemställan bifölls af kammaren.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *A. E. Baaz* under 6 dagar fr. o. m. den 15 dennes, och
herr *P. G. Petersson*, i Brystorp under 8 dagar fr. o. m. den 16 dennes.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 3, i anledning af väckt motion om tillägg till § 16 i kongl. förordningen angående handeln med vin och malt-drycker m. m.

Kammaren beslöt, att detta ärende skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,5 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Rättelse:

i Andra Kammarens protokoll N:o 6

sid. 25, rad 2 uppfifrån står: tio.

läs: tre.